

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő lap

1996. július

VII. évfolyam 7. (69.) szám

Ára: 50 Ft

VÍZIÉLET A SUGOVICÁN 1936-BAN (Fotó: Kása Imre)

BÜTYÖK

Kutyakedvelő világ van. Autóink mellett egyre több a városi négylábú, jólrosszul szoktatott ebek, hasonló jósorban, mint akármelyik gyerek. Sajnálom őket komfortos életükben is, hiszen a puhább nyakravalóért feladták szabadságukat. Szeretem viszont a hűséges házőrzőket, a juhász okos kóckutyáját és a vakmerő kitorékdí-

nasztiát. A vadász éber vizsláját is szeretem. Ezek nem állnak dobogóra gazdájuk dicsáretére, csak ősi ösztöneik szerint élnek tisztességes kutyaeletüket.

Nekem is volt egy kutyám, úgy hívták, hogy Bütyök. Elmesélem történetét. Olyan nyárfeljéző őszi nap volt. Szermerkélte az eső, a keskeny utóskból

kirohanó szél dúdolóva kergette a leveleket. Fecske már nem járt, a gólyacsatlád is elköltözött az obeliszk tetejéről. Mindenki elcsomagolta a nyár emlékeit, és a lelkebe téli várakozás költözött.

Bekopogtam egy ajtón, és szorongva vártam, hogy kinyissák. Néhány perce szóltak, hogy siessék, mert öreg barátomat nagy baj érte. Félelmem nem volt alaptalan. Tehetetlenül feködt a gyáiban, arcán torz grimassz ült. Megismert, de karját nem tudta felemelni. Szeméből kibuggyant egy könnycsepp,

Folyt. a köv. old.

sebesen a párnáig rohant, szétterült, még mielőtt a másik utolérte volna. Soha többé nem hallottam beszélni. Lassan megszokta állapotát, úgy szó-lén űve némán figyelte az ablaktáblá-nyi világot.

Látogatásaim egyik napján hangos kutyagatás követte ködögéssomat. Nem merem benyitni, mert eddig még ke-dvesebben fogadtak. Mikor aztán az űve-gen át megláttam, hogy egy őrgidányi kutya a hangadó, beléptem. Elhallgat-tott, alszalt somfordált az asztal alá, morogva mutogatta fogait.

Látogatásom végére felengedett, si-mogatásomra hálás kéznyalvót a vilá-sz. Megtudtam, hogy Bütyöknek hívják, a ház egyik lakója hozta faluról, és csak alhalmi testőrnek szegődött a beteg mellé.

Elmúlt a tél, a tavasz is elvirágozott már, és mire a nyári csillagoktól el-halványult, Bütyök rendszeresen ha-zakúszott. Sűrűn találkoztunk. Fajkos és kedves kutyasszonnyá serdült.

Érkesésemet örömtáncol ünnepelte, mellettem maradt, és - mint mondtam - rendszeresen hazakúszt. A kapuban megállt, összenézünk, aztán sarkon fordult, és elrohant. Futott hazáig, és mindig pontosan visszatért.

Egyszer aztán kimaradt. Csak reggel felé vetődött haza, fáradt volt és tar-tózkodó. De másnapra már minden jóra fordult. Jókedvű lett, és ha növekvő pocakja nem zavarta, az égi ugrált vol-ta. El sem hittem róla, hogy fel tudja nevelni kölykeit.

Mint ahogy azt sem tudtam, hol fértek el benne kilenven, merthogy ennyi szuszogó szőrsomót számoltam meg a hirtelen vetett szülőfőven.

Bütyök mámoros örömmel adata tud-tozra a nagy esemény, vinyogva ro-hangált: gyermekei és az udvar távolabbi sarkai között. Nem törődött sebeivel, dussadó emlői szűkölönésé-vel. Megszenegett tekintetében büsz-ke és diadalmas megnyugvás ragyogott. Diosáretre várt, és elége-detten figyelte, ha kölykeit simogtat-m. Zsidóben nem kísért haza.

Néhány nap múltán megint ott voltam.

Bütyök élelem szaladt, de nem olyan örömmel, mint anyaságának ünnepe-n. Nyúszítve, szenegett vonaglással teker-gett körülöttem. A kertbe rohant, vadul kavarta a földet, mindig csak egy helyen. Kölykei sírját kereste, azt a helyet, ahova elásta őket a ház ura. Családi bajai voltak, nem szeltele a kutyát.

Elhatároztam, hogy Bütyök mellé állok. Barátságának, kikapongásai-

nak szárnyat adok. Kivettem munkahe-lyem üdülőjébe, ahol Duna-parti ro-mantikus erdei tanya állt pihenésben megselelűlt mezeikkel.

Bütyök feltalálta magát. A macskák-kal sportszerűen megvárta haracit, vad-isznokokkal, szarvasokkal óvatos bará-t-ságot kötött. Párja is akadt, és nemokára eldieskedett öt hófehér kölykével. Sok éves farakás rejtekébe szült, alig találtam meg a gyerekszo-bát. A férjes televény meleg volt, de levegőtlen. Szűk volt a hely, nem fo-gadta be a kis családot.

Csak két apróság élt már. Hármat a Dunába temettem.

Anyuk elvakult volt, és nem hitt pusztulásokban. Többször kihozta őket a vízből. Nyalta, hangos ugatással élesz-tette mindegyiket.

És amikor már nagyon messzire siker-ült a dobás, vadri harapdálta a partra szaladgáló hullámokat.

Nyuszaladt féskéhez, és még na-gyobb gondjai vigyázta Dundit és Bun-dit.

Két hét múltán nevezett gyermekek elhözöttan totyogtak elő, és megke-zdöttek a vég nélküli morgó birkozás-sok, csonttrágások és ledbaevések. Bütyök alélásig foglalkoztatta fiait. Rendszeres őrdjártokon kelmelte az erdőt, hogy ninos-e a közelben ellen-ség.

Ha délutáni pihenőre tértek, nem volt tanácsos gyermekesőbe menni. Ke-gyeit jó falatokkal sem lehetett meg-váltani, szigorú volt és bizalmatlan. Bele is soványodott szegény, a nagy igyekezetbe. A két lurkó hamar utolér-te anyját, önálló életet kezdtek. Bundi végérvényesen elosavargott, Dundi meg elajándékozta, amiért nem ke-zelte kíméllettel a pelyhes kacskást és a vakszi kiscioikat. Azóta nem hallot-tam panaszt róluk.

Bütyök egyedül maradt. Nem változott semmit, megbízható volt és ragaszo-dó. Minden délután az erdőszélen vár-t. Ha nem mentem, elszaladt a híd felé, majd visszaindult, és újra leült. Szir-keletkor hasament, és másnap előlőrl kezdte a várakozást.

Feltettem a téltől. Bár nem ismerte a kályha melegét, mégis aggódva gon-doltam a havas éjszakáknra, a támasz nélküli magányra, amit úgy-egy alkalmi látogatás sem enyhíthet. Abban biz-tam csak, hogy benépesül a ház környéke, vadak és didergő madarak társaságában majdnem kitalavazodik. Szarvasbőgés volt. Az erdei nézs bari-ton muzsikája szólt egész éjszaka. Aztán csodaszép ruhában búcsúzott az

október. Hízott az avar, csipős pára húzta földre a leveleket. Felhők jöttek, eleredt az eső, és fényesre ástatta a világot. Dugdát a sár, nagy koloncok ragadtak eszénámra.

Egy szeles, csatagos éjszaka után Bü-työk nem várt a szokott helyen. Abban bíztam csak, hogy ritkább találkozásai-miatt pontatlan. Pütyübe, kiabálva hívtam, de nem válaszolt. Házában ta-láltam meg. Karikába kunkorodva fe-küdt, hívásra ma meg sem mozdult. Fejét alig tudta tartani, szemé lázasan vibrált. Végtelen szomorúsággal, kö-nyörögve nézett rám. Benyúltam érte, megsimogattam. Forró volt és köny-nebus, mint megsoktam. Nem osoda! Farán hatalmas seb étkelenkedett, az egyik hátsó lábá hiányzott.

Mohón lefetyelte az elé letett vizet, nyalagatta óriási sebéit, és imbolgyova visszassántkált házába.

Vérnyom után kutattam, hogy a csap-dára lejek, de az eső mindent elzár-tott. Visszamentem a kutyához. Fejét felkapta, aztán újra lábra engedte.

Maga elé bámult, és egykedvűen hall-gatta az esősepegetést.

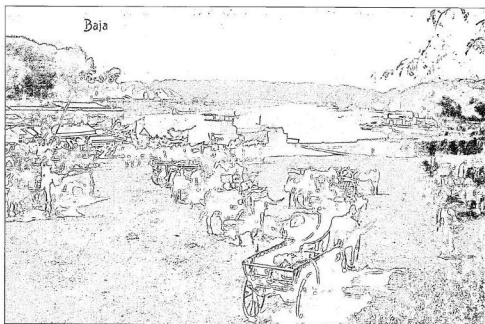
Egy óra sem telt el, amíg otthonról visszaértem. Gyógyszert hostam, ami-től majd delejes álomban örökre elal-szik. Elvonulnak majd előtte rövid életének szép pillanatai, és talán meg a csapdát is időben észreveszi.

A szomorú kis tanyát betakarta az é-j-szak. A fák néma őrséget álltak. Ki is szemeltem egyet közülük, ahogy ku-tyabarátomat eltemetem. Öreg nydr volt, nem számolta már az éveket.

Bütyök másnap a szokott helyen várt. Azt hittem, hogy a megszokott kép vizájo csak. Felém sántikált, bizalmat-lanul morgott, és fogait mutogatta. Nem tudtam, hogy mit ostánljak. Ke-gyetlen vagyok-e vagy könyöröletes, ha mégis elhússá mellett döntök. Meg-foszthatom-e az élet lehezőségétől, és ni vár rá, ha így él tovább?

Szomját oltani a Duna felé vonsoolta magát. Nem mert a szakadt parton leereszteni. Lefeküdt, és türelmesen megvár. Fénytelen órrán esősepek gyülekeztek, azokat nyalagatta. A fesskendőnyi mérég gyorsan hatott. Meggyötört testén görösróham vibrált, és pusztulásában haragos fintort vetett a világra.

Héz támadt, s mire a nyárfá töven elsimult a földrakás, már az egész ahudni készülő tájat bejárta.

A "HALÁSZPART" 1900. KÖRÜL (Becherer Károly gyűjteményéből)

A bajai képes levelezőlapok gyűjtése

A képes levelezőlapok gyűjtése szinte egyidős azok megjelenésével. Kezdetben a lapokat főleg a kereskedelmi utazók használták, akik városról városra utazva ezekkel adtak hírt magukról, egyben be is tudták mutatni, hol jártak. Később a nyaralók így emlékeztek meg az otthon maradtokról, egyben be is mutathatták a nyaralóhely szépségeit.

Magyarországon a millenium évében, 1896-ban kezdett el rohamosan terjedni a levelezőlap-kiadás. Előtte csak elvétve adtak ki lapokat, pedig akkor már huszonöt év is eltelt az első lap kiadása óta. A tömegméretű kiadás-hoz hozzájárult a 32-féle lapból álló levelezőlap sorozat, amely az ekkoriban országos kiállítás alkalmával jelent meg, és nagy sikere volt. Nyilván ez is hozzájárult és adhatott ötletet a bajai képes levelezőlap kiadás megindításához. Ma már nem lehet pontosan tudni, hogy mikor jelent meg az első bajai lap, és mit ábrázolt, de a bélyeg-

székek alapján biztos, hogy 1897-ben már feladtak ilyen lapokat. Az eddig előkerült legkorábbi bélyegzés dátuma: 1897. november 14. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy korábbi nem létezhet. Mindig újabb és újabb lapok kerülnek elő, nincs kizárva, hogy előbb-utóbb ez a dátum is megdőljön. Ugyanilyen nehéz megállapítani, hogy melyik volt az első városképeslap. A korabeli helyi sajtó nem ad erre feleletet. Erről az érdekes eseményről nem írtak, így nem marad más hátra, mint a következtetés. Azt tudjuk, hogy mindenütt eleinte kizárólag színes, könyvmasos lapokat adtak ki. Ilyen van természetesen Bajáról is, szám szerint kétféle ismert. Baján valószínűleg ezeket adták ki először.

Az egyik Bécsben készült, a másikon nincsen feltüntetve az előállítás helye. A Bécsben készültnek természetesen osztrák a kiadója (Rudolf Oesterreicher), míg a másikat ifj. Wagner Antal bajai könyv- és frószter kereskedő adta

ki, így ez tekinthető az első bajaianál kiadott lapnak.

A századfordulón a két kiadón kívül további kiadók jelentkeztek, így Kollár Antal, Kopecký József, Kazal József, Rothschild Zsigmond, hogy csak a jelentősebbeket említsen. Különösen Kollár Antal adott ki nagyon szép litográfákat. A "futott" lapokat tanulmányozva szépen nyomon lehet követni, ki mikor adott ki lapokat. Érdekes Wurmfeld Gyula levelezőlap kiadása is, aki az 1910-es években mintegy 10 éven keresztül adott ki többszázféle lapot, utána nyomtalanul eltűnt.

A századfordulón élte virágkorát a képes levelezőlap kiadása és gyűjtése. A lapokat - hogy kellendőbbek legyenek - különféle díszítésekkel látták el, így találunk a lapokon képzeltbeli virágokat, nemzeti színű zászlókat, városi címert. Egyik legérdekesebb ilyen lapon a bajai címer palásttal került ábrázolásra. Ez országosan is pártját rikkítja!

BECHERER KÁROLY GYŰJTEMÉNYÉBŐL

Az is érdekes, hogy a népteilen utódkra, terekre embereket montíroztak, a Dunára, Sugovicára csónakázó párokat "varázsoltak", sőt az eget is riktóan fehér felhőkkel látták el. Jól lehet ezeket érzékelní, ha egy másik kiadó szintén ugyanazt a felvételt kiadta, csak "lemaradt" róla a felhő, csónak, nép. A humoros lapok sem maradhattak ki. Ezek általában mulatók embereket, az elképzelt jövőbeli városképet vagy helyi problémákat mutattak (pl. a lakáslátny megoldása). Az első világháború véget vetett ennek a korszaknak.

A háború és megszállás után csak nagyon lassan indult meg ismét a képes levelezőlap-kiadás. A lapok egyszerűbbek lettek és színeiben egyszerűek. Leginkább fénykép után készültek. Sok kis cég jelentetett meg lapot, de leginkább két országos kiadó uralja a bajai piacot is. Az egyik Barasits János Budapest, a másik Weinstock Ernő, aki maga készítette a felvételeket, és ezekről a Tolnai (ma Egyetemi) Nyomdában készítették a lapokat. Weinstock Ernő képei mind egyszerűek, Barasits azonban színezett képeket is adott ki Bajáról, de olyan fantasztikus színekkel, hogy elrejtett példának is lehetne venni. A harmadcas évek végére ismét fellelődött a levelezőlap-kiadás. Szinte mindenről adtak ki lapot. Alighogy felállították a Jellay-szobrot, már megjelent képeslapon is, sőt olyan lap is volt, ahol fordítva montírozták rá a szobrot. Ez ma már különlegességnek számít.

Sajnos, ismét közbejött a háború. Bár a háború alatt még élénk volt a lapkiadás, amikor az ország hadszíntérré változott, megállt a kiadás, levelezés, gyűjtés. A háború után, a romeltakarítás során sok feladott, de már nem továbbított lap került elő. Volt ilyen Baján is. A lapra ezt rávezették, majd kézbesítették. Ezek a lapok ma már nagy ritkaságnak számítanak! Alighogy befejeződött a romeltakarítás, nyomdák helyreállítása, és indulhatott volna ismét a lapkiadás, kezdődött az államosítás, és ezzel több mint negyven évig szűntetelt a magánkiadás. Nemrég jelent meg könyv a régi bajai képes levelezőlapokról. A könyvben az

eddig ismert mintegy 1300-féle államosítás előtti lapokból 180 szerepel. Az eddig előkerült államosítás (1950) előtti lapokról katalógus készült. Bistos sok családnál található még sok olyan lap, amelyek a katalógusban még nem szerepel. Hogy teljes legyen a katalógus, megkérjük mindenkit, aki rendelkezik ilyen régi lapokkal, egyeztetés céljából mutassa be a lapokat a gyűjtőkör összejöveteli ideje alatt (minden vasárnap 9-11 óra között) a József Attila Művelődési Központ emeleti 7. sz. termében. Nagyon szeretnénk, ha az országban elsőként Bajáról sikerülne ilyen katalógust összeállítani!

Becherer Károly

BECHERER KÁROLY GYŰJTEMÉNYÉBŐL

ÁRPÁD BÁTYÁNK

Említettem már korábbi, a múltból szóló kis történetemben, hogy Pósta Árpádhoz, az olimpiikon vívó Sándor édesapjához való rokoni kapcsolatainkat nem sikerült felderítenem.

A KALOCSA-KECSKEMÉTI ÉRSEKI HIVATAL levéltárosa azt írta nekem: "A gyermek szülei nem Kalocsán házasodtak és nem itt haltak meg. Így bizonyos, hogy csak néhány évig éltek Kalocsán és az alatt az idő alatt született gyermekeiket keresztelték itt. Hogy ezután hová költöztek, vagy honnét jöttek ide, azt sajnos az anyakönyvekbe nem jegyezték be. Valamint azt is megemlítem, hogy egész Kalocsán ők voltak az egyetlen Pósta család, mivel rajtuk kívül ilyen néven más nem szerepel évtizedeken át."

A lelkes és lelkiismeretes levéltáros, Szabó Attila három anyakönyvi kivonatot küldött nekem. Ezerint Jolántha Helena 1865-ben, Theresia 1866-ban és Alexander Árpád 1868. január 19-én született.

Szüleik Ludovicus Pósta és Theresia Geesner, a szülők származási helyét, polgári állását és vallását jelölő rubrikában csak annyit áll: római katolikus, polgár. /"roath.civ./

Közeli rokonságunkat igazolja az Alexander-név - szinte meghatározója az Ágnak. Sándor a dédapám, nagyapám testvére, apám egyik testvére, meg persze Alexander-Árpád fia, az olimpiikon, Baja büszkesége.

A másik bizonyíték a Lajos név. Az általam ismert leszármazási táblázatok mindössze Árpád bátyánk apját, meg az én édesapámat hívták így.

Úgy gondolom - más adatokkal összevetve: hogy Árpád bátyánk apám másodfokú unokatestvére volt. A szászfordulón az évekkel idősebb rokonnak tiszteletből járt ki a magásás. A Monarohiában a kereskedelmi flottánál volt hajóskapitány, élt-halt a vízért - volt is benne valami rozsmárserű. Kopasz kerek fej, semmi nyak, szokatlannal nagy bajusz, kerek, gyanakvó gölyözemek.

Aki ezután a kamazslány-émlékű leírás után azt hinné, hogy csúnya férfi volt, az téved. Tömszökös, izmos alkata, szénfekete pillantása bizonyára sok menyecské szívt megdobogtatta, és sok keserű órázt szerzett Paula nagynénknél.

Ki tudja, miért hagyta ott szerelmeies Adriáját. Aligha jószántából. Ha küldték, annak más oka nem lehetett, mint a "nehéz természete." - gondolom a világoég Lloyd biztosítási főnöke is rácsapta az ajtót, amennyiben a haviára valamely tételében eltértek a nézetek.

Árpád bátyánk bizony krakkier volt, senki előtt fejet nem hajtó, könnyen kőlekedő - smint mind a Pósták, a női családtagok is beleértve. Legtöbbszörünk nagykorúságára kinötte, Árpád bátyánk nem.

Tehát kórház-gondnok lett Baján. Uralmát a tökéletes rend, fegyelem és rettegés időszakaként: emlegették, példázatul a renyhé utókor számára.

Nyaranta még ki se örültük magunkat, hogy otthon lehetünk, siettünk "statszvizitbe", tisztelő látogatásra a Rókus utóba. /Ma már nincs meg a ház/. Az öregúr alkalmasint a masina fűtszágából kiérezte, mikor fut be velünk a pesti gőzbe. Esetleges késlekedésünk feletti bosszúságát gúnyos-mogorván adta tudtunkra. Apám, aki mástól el nem fogadta volna a kioktatást, szeretettel lapogtatta Árpád bátyánk vállát, és teljesen felesleges kifogásokat dünyögött.

Hát igen. Szegény vén kapitány, nem elég, hogy Pósta, még Vízöntő is. A legvízöntőbb, akit valaha is láttam. Egy régi asztrológiai könyvben azt olvastam, hogy e egyben születtek megáltozottnak és sértődöttnak érzik magukat a kudarcotól, nagy eszméikért az életüket is áldozták, hisznek a magtában, a szellem mindenható erejében, beképzelték, a smellet szívesen küsendnek saját hibáikkal, különöské, teljes függetlenségét kívánják, személyiségükben "fellelhető a zsenialitás és az örültség egy-egy jele."

Szívesen mentünk Árpád bácsihoz és Paula nénihez. Házuk igaz babaház, kicsi, alacsony, tele csacsebecsével. Paula néni is aprócska, süteményei, amikkel kínálást túsztént, amint a színes üveglapokkal berakott verandára léptünk, miniatűrök.

Árpád bátyánk - nem testi múltával, lényével - kitöltötte a léteret. Tisztelgésünket követő egy héten belül halálzslére voltunk hívatolask. Ezen a napon az öreg pirkadók ki-

hajózott a Mórira friss és megfelelő halakat szdkumnyolni.

A halászlé természetesen hasonlíthatatlan finom volt, pedig Baján sokan tudnak halászlévet főzni.

Étekezés közben - illetlen magatartásom nyomozástól büntudatával - bővöltem meredtem a produkcióra. Ugyanis Árpád bátyánk jobbfelől a bajza alá dugta a kanalat, balfelől meg egyidejűleg potyogtatta ki a szállkát. Lenyűgözött. Elragadtott.

Érezte a tekintetemet, néha felkapta borotvált tar fejét, és jóindulatúan morogta: "egyél kislányom, sovány vagy." Néhány évvel később Bekény fivérem Baján végezte általanos sebészki gyakorlóidejét. Kevés szabadórát ő is a vízen töltötte, a műtő nehéz fizikai munkája után jólesett egy kis megerdített evezés. Madarász emlékezetes csónak-garázsa a kövid város felől lábánál működött. Ott találkoztott Árpád bátyánkkal. A vén hajós már beszállt óriás motorosbárkájába, rendezgette szatyrait, horgászbotjait, a rántott egyet a motor madzagján. Ezeket a lókorcsaki motorokat madzaggal rángatta fellettel indulásra bírni. A benzín bűdös gőze kéken szállt a levegőbe. Fivérem szeretettel odaköszönt:

- Jó reggelt, Árpád bátyám! Sok szeretést!

Amaz feléneszt a kalapja karmája alól. Erre a fehér nadrágba, vajsztin selyemingbe csomagolt aszfalt-szüleményre. Aki még azt se tudja, hogy halásznak-vadásznak szerenését kívánni kihívása a Gosznak.

Fivérkém hívné, hogy az öreg nem értette, ismét odaköszönt:

- Szerenés fogást, Árpád bátyám! - Árpád bátyánk elengedte a motor madzagját. Kirakodott a stégre, intett Madarásznak, hogy tegye s zárja el a felszerelést.

Gyönyörű reggel volt. Lassú, keszerves léptekkel elindult a lépésű felélfé, vissza a városba. Csak annyit mondott tagolten, érthetően, hangosan:

- MARRHA! -

Külley Lea

Az Alsó-Dunavölgy ártéri természetmegőrzési és fenntartható tájhasznosítási programja

(1. rész)

A természetmegőrzés, a természetes környezet fenntarthatósága létkérdés

Ha az ember testileg egészséges, ez azt jelenti, hogy fiziológiai funkcióit megfelelően bizonyos normáknak.

Az egészség másik oldala, hogy életérzésünk kiegyensúlyozott legyen.

A lelkileg egészséges ember értelemmel teljes életet él. Célja van, jövőképe van, amely felé tudatosan törekszik. Őrül az életnek ma, és előre őrül a holnapnak. A lelkileg egészséges ember a kevéssel is megelégedett lehet. Hálás mindenért, amije van, függetlenül annak anyagi értékétől. A bajai horgászember fából összetekelt dunaparti tanyájának értéke pár tízezer forint, de tulajdonosának az élet öröme, a pihenést, kikapcsolódást, a szórakozást, a nyugalmat és a békeséget jelenti. Ezért a túlközményért szeret Baján élni, kötődik ehhez a vidékhez.

Nem elég testünket naponta megfelelő mennyiségű és minőségű enniivalóval táplálni, vagy minden családot lakóshoz juttatni. Nem elég, hogy mindenkinek legyen rádiója, televíziója, gépkocsija stb. Az embernek többre van szüksége, és ez a több az "életminőség".

A minőségi élet megteremtéséhez rendkívül fontosak a természet szépségei által nyújtott esztétikai élmények és azok a művészi, szellemi értékek, amelyek a természet ihletése révén születnek meg. A természeti tájak és a vadon élő állatok az érzelmi élet és felüdülés számtalan változatos, jótkony hatásait nyújtják. A szabad természet világának hangjai, formái, színei, illatai, a teremtett világ végtelenségét érzékeltezik, és az embert lelkének legmélyén fogják meg. Ráérez, hogy ő is a természet része, belőle és benne teremtődött, élő, érző, szerető és szeretett természetes lény. Nem komputertagú, mechanikusan működő robot, mely folyton csak a dolgát teszi, érzéketlenül, süketen és vakon, csupán a beletáplált embertelen, életet pusztító programot hajtja végre, mi-

közben maga is megsemmisül. Az emberi történelem két felvonásra osztható, a felvonásokat a századfordulón megjelenő modern tudományvilágja el. Az első periódusban az ember abban a világban élt, amelyben faja született, és amelyhez érzékszerveivel alkalmazkodni tudott. A másodikban átépített egy új, kozmikus világra, amelyben teljesen idegen. Történelme folyamán eddig sohasem élt át ilyen változást, kiszakadni készült abból a világból, melyben teremtődött. Alig fél évszázados lappangási periódus után a modern tudomány alapjaiban kezdte megváltoztatni az ember életét. Olyan tényezők jelentek meg, amelyekről szellettől álmódni sem lehetett. Az ember birtokába többé már nem földi, hanem kozmikus erők kerültek, olyan erők, melyek a világegyetemet formálják. Kis földi tüzek lángjainak ezer °C körüli hőmérsékletét az atomreakciók millió fokos hője változtatta fel. A lovak sebességét - mint az emberi élet egyik tényezőjét - a fény és a hang sebességére oserültük. Fegyvereink viszonylagos ártalmatlanságát az atom ereje változtatta fel, mely hegyeket mozgathat és országokat semmisíthet meg másodpercek alatt. Új, kozmikus világban élünk, nem ebbe teremtődött az ember. Ebben a Földünkön túlnyúló, partatlan világban az ember elvesztette tájékozódó, alkalmazkodó képességét, emberségének tudatát. Az öt körülvevő végtelen világminőség, az űr, a semmi visszatükröződik a lelkében, belső énjében. "Arra kényverszerűtünk, hogy Gamberi aggyal nézzünk szembe ezzel a helyzettel, olyan aggyal, amely nem sokat változott azóta, amióta kialakult" - fogalmazta meg Szentgyörgyi Albert az ember korábbi és jelenlegi viszonyát a teremtett világhoz. Hogy fennmarad-e az emberiség, az attól függ, hogy képes lesz-e visszatérni a Földre, a természetes világhoz, át tudja-e építeni eszméit és elgondolásait, társadalmi, gazdasági és politikai szervezetét. Óriási erkölcsi felelősség hárul a ma élő nemzedékre, hogy megakadályozza az emberiséget makro és mikro környezetében egyaránt veszélyeztető katasztrófa előfordulásában. Mindent el kell követni, hogy

az ember és a természetes világ viszonya ismét harmonikusabb váljon. Szenecskére egyre többen jutnak el erre a felismerésre, egyre többen tiltakoznak, emelik fel szavukat az elgépiesedett világ könyörtelen, mechanikus struktúrája ellen, a természeti és a természetes emberi értékek védelmében. Egy új humánus emberi gondolkodás van kialakulóban, melynek megvalósítása mindannyunk közös célja és feladata kell, hogy legyen.

Petrity József

Sámán Simon

Baján, a Pandúr-szigeten

Lány arcon lágy mosoly;
A szellő is látta és dádolt
S mosolyt dobott a szájsz Hold.
Nevetve ifjú jött;
S egy ember, ki arra kóborolt.
Csak nézte, hogy játszik a Hold.
Már kacag a leány;
De, ki arra járt, az néma volt,
Mégfogta őt a csalfa Hold.
As ifjú csókra vágó;
A szigeten néma csend honolt,
Kaján mosolyt dobott a Hold.
As ajkuk csókba forrt;
Hold előtt egy édes felhő folt,
S kíváncsian lesett a Hold.
Testük is egyé lett;
S a Hold elé a szél felhőt hord,
Mert elpirult a szájsz Hold.

SZOBORAVATÁS

Június 10-én rekkenő
hőségben,
görög-keleti szertartás
keretében
megszentelték és felavatták
Bogoboj Atanacković szobrát
a bajai szerbtemplom
kertjében.

KÉT KÖNYV NÉMETÜL: iskolaalapítás és falusi történetek

Öt-hat évóta örvendetes módon gyarapodik a bajai szerzőktől megjelent könyvek listája. Lapunkban ígyekeztünk ezekről - a néha csak fügekeztünk ezekről - a néha csak fügekeztünk ezekről - a néha csak fügekeztünk ezekről mindig valamilyen hírt adni. Az addigi művek témájukban és megjelenési körülményekről illetően nagyon változatosak voltak: verseskötetek, nyelvtudományi, tudománytörténeti, helytörténeti, természet-tudományos munkák, vállalkozói életük fejtéseik egyaránt napvilágot láttak magánkiadványként, városi támogatással vagy éppen az Akadémia Kiadó gondozásában.

A szerzők közül megkülönböztetett figyelem illeti a Bajai Honpolgár egykori szerkesztőbizottsági tagját, a nyugdíjas gimnázium-igazgatót, dr. Schwalm Pált, akinek ez év elején jelent meg 24. könyve, a "Dorfgeschichten" (Falusi történetek) második kötete. Milyen a szerző összes korábbi munkája, ez is németül és külföldön jelent meg. Mindössze két könyvét adták ki itthon, azok közül is az egyik (lásd alább) szerzői magánkiadás. A "Dorfgeschichten" szájhagyományként fennmaradt vidám, többnyire igaz falusi történetek gyűjteménye, amelyekért a Schwalm házaspár több mint két évtizeden át beutasta az egész országot, tehát nem csak bajai és Baja környéki gyűjtéseket tartalmaz. Az egyetlen helyi történet a Ferenc József-csatorna megnyitásáról szól, amelyet Rukatkúti August oszvályi lakos ekképpen mesélt el:

"Ferenc József is jelen volt, amikor a Ferenc József-csatornát Baján felavarták, neki kellett parancson adnia arra, hogy a víz a nagy zárlapok keresztől jöve a csatornában szabadon folyasson útját. Az ünnepség kissé elhúzódott, nem sikerült a nagy kapukat megnyitni, a víz nem úgy folyt, ahogy azt a mérnökök kiszámították, hiszen már elmúlt dél, és a császár is szívesen evett volna, hiszen mindig is szívesen evett, így hát a közszintés a következőképpen hangzott: Tehát folyék a víz! Sok szerencsét kívánok Önöknek! Weiss mérnök úr építette a csatornát.

Emberek, menjünk enni, amíg forró a leves!"

Schwalm Pál ezt a történetet, miként az összes többit is, különböző magyarországi német tájszólásokban öröklötte meg, és adta közre, tehát

nyelvtörténeti emléklül szolgálhat majd egykoron ez a kis kötet, amelynek megjelenését körülményeiről az alábbiakat mondta a szerző:

"Ez a legvékonyabb könyvecském, de ezzel volt a legtöbb bajom. Égy teljesen kész kézirat elveszett a német postán. Újból le kellett mindent gépelnem. Hogy most már biztosra menjek, ezért feleségemmel közösen elmentünk Ausztriába (egy 77 éves beteg emberről van szó a szerk.), és ott adtam fel értéklüküldeményként. Az utazás, a három éjjeli szállás és a nekünk szinte megfizethetetlenül drága étkérés 25.000 Ft-ba került. Mindezt csak azért említtem, nehogy valaki is azt higgye, hogy most e könyvecskén fogok meggazdagodni! A céloim csak annyi volt, hogy az idők iránti hálámot kifejezve egy keveset továbbadjak abból, amit tőlük kaptam."

Nem esett szó még eddig Ispnuk hasábjain Schwalm Pál ezt megelőző, szerzői kiadásban napvilágot látott kötetéről sem (Wahrheit ohne Dichtung 1993 és 1995). "A szépietés nélküli valóság", "A szintizista igazság", magyarrá talán ekképp lehetne lefordítani a könyv címét. És hogy miről is esik szó benne, azt jól kifejezi a címvárakozók listája, amelyet a szerző mindjárt az első oldalon közöl, azsal a megjegyzéssel, hogy ilyen címen is kiadhatta volna munkáját:

- "A második világháború utáni első német gimnázium története Baján"
- "A magyar nemzetiségi politika a kommunista Rákosi és Kádár rendszereben"
- "Elmélet és gyakorlat"
- "Ígyszabotálták a német iskola ügyét"
- "Ézert kell kihalnia a magyarországi németeknek!"
- "Így volt a kommunizmus idején"
- "Egy magyarországi német hálvírágja (akinek sorsa egyben a magyarországi németek szimbóluma)"
- "Európa peremén"

A könyv kerettörténete egy életút felvázolása, amelybe központi témáinkat dokumentum-regényszerűen épül be a második világháború utáni első magyarországi német nyelvű gimnázium létrejöttének története. A szerző így érzi, hogy egyéni sorsa - mint osepben a tenger - a hazai németiség történetének példázata is egyben, és tulajdon-

képpen ezért vállalkozott keserű tapasztalatai közreadására. A könyv mondanivalóját hitelesítő dokumentumokból az is megtudhatjuk, hogy 1956 és 1974 között kik jártak a bajai német gimnáziumba, honnan jöttek, és milyen volt tanulmányi eredményük. Az egykori diákok a szerző ajándékként megkapták a "Wahrheit ohne Dichtung" o. kötetet, és a válaszevelek közöttük sorai mellett szinte mindenki azt fogalmazta meg visszatérő motívumként, hogy az iskolapadban űve nem is gondolták, hogy miosoda huro folyik nyugodt tanulásuk feltételeinek biztosításáért.

Ez a két legújabb kötet tulajdonképpen a tekintetben is szimbólikus értékű, hogy Schwalm Pál életükjének két meghatározó alkotói periódusához kötődnek: az egyik az iskolaalapítást is magába foglaló tanári, a másik pedig a képzőművészeti kutató pályához. (Megjegyzés: Schwalm Pál eddig megjelent műveinek világotot bibliográfiáját a Bajai Honpolgár 1992. novemberi, a vele készült életút-beismergetését pedig az 1993. januári száma tartalmazza.)

Schmidt Antal

JUBILEUMI BAJAI ÉRMEK

Bálint Attila bajai grafikus művész tervezés alapján Fűz Veronika szegedi művészt tervezte azt az érmet, amely Baja városá nyilvánításának 300. évfordulójára alkalmasul jelent meg. Szabó Géza szegedi ötvös-mester készítette a verőtöveket, és az 6 műhelyében készílik az érmeiket: ezüstből 300 db, bronzból pedig 700 db kiadását tervezik.

Az ezüst érmeiket 925 ezrelékes finomságú ezüstből verik, 36 grammosak és 42,5 mm átmérőjűek. Ugyanílyan átmérőjűek a tombak bronzból készült érmeiket is. Az előbbiek ára 3000 Ft, az utóbbiaké 500 Ft.

S. A.

Egyike volt városunk lelkes amatőr-fotósainak

KÓSA IMRE,

aki most lenne 100 éves, mert
1896-ban született Baján.

Családi körülményei lehetővé tették, hogy már fiatalabban korában fotografálhasson, így az 1910-es évek közepén önarcképet készített magáról, melyen jól látszik az akkor korszerű fényképezőgépe, mely 9x12 cm-es üveglemez negatívra dolgozott. Képein a családtagok megörökítésén keresztül a jómódú polgári lakásbelsők is rögződtek, így betekintést nyerhetünk az 1910-es, 20-as évek életmódjába és divatjába.

Miután az I. világháborúban is részt vett, a katonaságtól és lónatisztaságtól barátairól több felvételt készített. Kedvence témái közé tartozott a vízfőlet, a vizes táj, a téli havas táj, melyről egy sereg negatívja maradt ránk.

A mindig vidám Imre bácsi szakmája szerint gyógyszerész volt. Drogériát üzemeltetett: a városban, ahol fényképezéssel is foglalkoztak. Később a kórház gyógyszerárát vezette, mint főgyógyász. Az amatőr-fotózással több egészségügyi munkatársát és barátját is "megfertőzte", és szakmai segítségét is nyújtott nekik.

Az 1930-as évek elején már fotókiállításokra is küldött képeket.

Az 1932. évi MAOSZ (Magyar Amatőr-fényképezők Szövetsége) II. Országos Vándorkiállításán Debrecenben bronzérmert nyert, melynek oklevele a mai napig sértetlenül megmaradt. Ezután már a riportfotózásba is belekóstolt, így végigfényképezte 1938-ban a Szent Jobb országos körútjának bajai eseményeit.

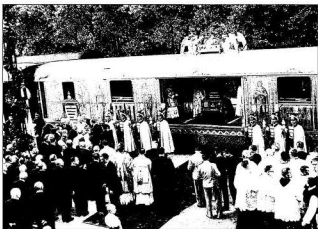
1958-ban a Duna Fotóklub megszervezésével annak alapító tagja lett, rendszeresen és sikeresen szerepelt képeivel a klub kiállításain. Az Országos Egészségügyi Fotókiállítások elmaradhatatlan résztvevőjeként is ismerték.

1970-ben halt meg, temetésén dr. Pump József, a Duna Fotóklub titkára mondott búcsúztatót.

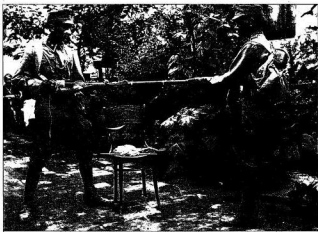
Ránk maradt képeiből közzünk néhányat, melyek egy hosszú és termékeny fotós múltat igazolnak. Ezúton is köszönjük neki és az életművét megőrző Hámori családnak, hogy még most is élvezhetjük képei szépségét és a régi korok hangulatát.

Képeit ajánlom szeretetülkbe.

Görbe Ferenc

A SZENT JOBB FOGADÁSA BAJÁN 1938-BAN (FOTÓ: Kósa Imre)

PUSKATISZTÍTÁS AZ ELSŐ HÁBORÚBAN (FOTÓ: Kósa Imre)

A XII. NEMZETKÖZI DUNA MENTI FOLKLÓR FESZTIVÁL BAJAI PROGRAMJA

1996. július 8.
hétfő 20.00 A Fesztivál klub mezejtője a Bánska Banda közreműködésével
Helyszín: a Rendezvényterem lévő Dreher Sörözőtér
1996. július 9.
kedd 17.00 "Szabad a vívás!" lírikusodó vívás és kézműves bemutató a Rendezvényterem
(a hét folyamán kerámia-készítők, faszobrászok, játékos- és báb-készítők, népi viseleteket készítő, díszeskeresztes, bőrdíszek, népi hangszereket készítő, szalmafont-készítők, gyertyakészítők, szobrok, sár- és bozótábrák készítői, szappankészítők, kenderfőző mesterek árulják termékeiket. Kézműves bemutatót tartanak: rongyvágyófogó, lájátűzők, csukababák, nádfőző, furolyák, rőtárgyakat készítő mesterek, iparművészek)
- 20.30 "ÉLŐ NÉPMŰVÉSZET"
A fesztivál bajai nyitó gálájában.
Készítők mond: Széll Péter, Bajai város polgármestere
A város táncgyűjtéseinek műfaja.
Közreműködők:
Vasúti Kraul Antal Főv. Egyesület
Pórvászonok, Vasúti Német Hagyománygyűjtő Táncgyűjtés, Csizfalvai Székely Népdalkör, Bátmonostori Hagyománygyűjtő Táncosport, Érsekségi Hagyománygyűjtő Táncgyűjtés, Székelyi Cigány Együttes, Gemene Táncgyűjtés, Szemleli Táncgyűjtés, Duna-menti Hagyománygyűjtő Táncgyűjtés, Nemessáduvári Német Hagyománygyűjtés, Kocsói Népművészek.
A műsor szerkesztő: Stollér Antal koreográfus
Belépődíjak: Ülőhely: 300.- Ft
Állóhely (saját székek, pokróccal) 200.- Ft
- 23.00 Fesztivál klub a Dreher Sörözőtérben
Közreműködik a Cahar zenekar
1996. július 10.
szerda 10.00 KIÁLLÍTÁSOK MEGNYITÓJA AZ IFJÚSÁGI HÁZBAN
1. "A képzőművészet vadregényes" világtárlás a Kereskedelmi Magyar Növendékes Múzeumnak anyagából. (József Attila Könyvtárral közösen kiállítottak)
2. Bemutató a hagyományos kultúra tárgyából (Ifjúsági Ház magtérme)
A kiállításokat megnyitja: Dr. Bánszky Pál, az Országos Népművészeti Egyesület Elnöke
A kiállítások rendezője: Csizfalvai Anikó
- 10.00 és 15.00 Utcai hívogató - a Tóth Kálmán és a Szestharomság téri
- 16.00 "Szabad a vívás!"
Lírikusodó vívás és kézműves bemutató a műsor végén a Rendezvényterem
- 20.30 NEMZETKÖZI FOLKLÓR MŰSOR A FESZTIVÁL EGYÜTTESINEK RÉSZVÉTELÉVEL.
Fellépnek:
"Forogászállás" svédországi fesztivál együttes, Új-műrt Közösségi folklor csoportja, Talvan folklor együttes, Franciaország Argentan városának együttese, Brazíliából "Pindika" magyar táncosport, Dánia Karup városából, Romániából a "Crisora
- Muntilor" román táncosport, Magyarországról a Nyírágyi Táncgyűjtés
Helyszín: a Rendezvényterem
A műsort szerkesztő: Stollér Antal koreográfus
Belépődíjak:
300.- Ft/16 ülőhelyre, 200.- Ft/16 állóhelyre (saját székek, pokróccal)
- 22.00 Fesztivál klub a Dreher Sörözőtérben előjányozással
1996. július 11. péntek
10.00 és 15.00 Utcai hívogató
Helye: Tóth Kálmán tér
- 10.00 Duna-Tisza közén élő kisebbségek kulturális hagyományai - Néprajzi tudományos konferencia
Helye: Városháza
- 16.00 "Szabad a vívás!" - lírikusodó vívás és kézműves bemutató a Fesztivál téri
- 20.30 NEMZETKÖZI FOLKLÓR MŰSOR A FESZTIVÁL EGYÜTTESINEK RÉSZVÉTELÉVEL.
Fellépnek:
"Djordjevic" szerb népi táncgyűjtés Jugoszláviából, "Sinnai" szerb népi táncgyűjtés Olaszországból, Magyarbódi Hagyománygyűjtő Együttes Szlovéniából, "Virakani" Folklor Együttes Lettországból, "Slopkat" Folklor Együttes Finnországból, moldáviai táncgyűjtés
A műsor szerkesztője: Stollér Antal koreográfus
Ülőhely: 300.- Ft
Álló (saját székek vagy pokróccal): 200.- Ft
- 22.00 Horvát táncok a Fesztivál klubban
1996. július 12. péntek NEMZETISÉGI NAP
10.00 és 15.00 Utcai hívogató: Tóth Kálmán tér
- 10.00 A Duna-Tisza közén élő kisebbségek kulturális hagyományai
Néprajzi tudományos konferencia
Helyszín: Városháza
- 15.00 "Szabad a vívás!" lírikusodó vívás és kézműves bemutató a Rendezvényterem
- 15.00 Kézműves játékszínház
Nemeszöld - vezető Kraul Dóra
Sárvás - vezető Tóth Tünde
Pónis, oszmánis - vezető Szentmári Csilla
Helyszín: Rendezvényterem
- 17.00 Bács-Kisban magyar Nemzetiségi Hagyománygyűjtő Gyermek és Ifjúsági Fesztivál gálájában
Közreműködők:
Horogvárszenti Hagyománygyűjtő Népművészek, Pócskai Csilla népdai, "Kálitrago" Szebeni-állás Cigány Együttes, Katymári német népdalkör, Kiskőrösi "Babavirág" Népművészek, Csikvári "Bokor" Népművészek, Duna-menti Horvát Népművészek, Horogvárszenti Horvát Általános Iskola Zenekara, Garai Ifjúsági Tamburazenekar, Hajósi Általános Iskola Táncosportja, Fehérvárból ÁJK Harmonizációk, Bács-Kisban megyei cigány virtuálisok.

Német Gordon és Ladánk Anna szex versmondók,
Tapolcai Pál és Jakab Gabriella eklektikus versmondók,
Frank Aniló és Mayer Seiméa népi versmondók,
Tombácsi Miklós és Mándlyi Blanka népi versmondók
Helyszín: Fesztivál-szimpád
A műsor megtekintése ingyenes

- 20.30 Magyarországi nemzetiiségek anyrországi együtteseinek
gálaműsora
Közreműködőek:
"Brod" Folklori Együttes Horvátországból,
"Dobrona" Hagyományörző Egüttes Szlovákiából,
szlovák Németországból, "Djurdevak" Folklori
Együttes Jugoszláviából, siklósi önkény együttes
A műsort szerkeszté: Stollér Antal koreográfus
Ülőhely: 300,- Ft
Álló (ill. saját asztal) vagy pokróccal) 200,- Ft
- 22.00 Fesztivál Klub a Dreher Sörszertelen
Közreműködik a Csabai együttes

1996. július 13. szombat PARTNERVÁROK NAPJA

- 10.00 Közigazgatási tanácsok bemutatása
10.00 Utcai hivatás: Tóth Kálmán tér
10.00 Testvérvárosi és megyei kapcsolatok tapasztalatai
és jelentősége
Partnervárosok delegációinak tanácskozlása
Helyszín: Városháza
10.00 "Szombat a város" - iratkozó vásár a Tóth Kálmán téren
Duna-Tisza közén tájékoztató és kiállítások Bács-Kiskun
megyei családostanulók gastronomicai verseny a
Bámyai Júlia Kereskedelmi és Vendéglátóipari
Szakközvetítői Szervezetben
Helyszín: Sugóvölgy Hotel szabadtéri konyhája
15.00 Utcai hivatás: Tóth Kálmán tér
17.00 Közigazgatási tanácsok hivatás: a Szentháromság téren
300-as fizetek haláláig a 300 éves városban
18.00 Guinness-rekord kísérlet
Helyszín: Szentháromság tér
30.30 PARTNER MEGYÉK ÉS VÁROSKÖZ EGYÜTTESINEK
GÁLAMŰSORA
Helyszín: Szentháromság tér
Fellépők:
Franciaországi Vienne megyéből és Argentína városból
jött táncosportok, Anglia Kent megye delegációja
táncosport, Németországi Kölni városi tanács, Szlovákiai
Alsószász Magyar Népdalok, Vajdasági magyar folklor
együttes, dániai Viborg megye delegációja folklor együttes,
Hollandia Zevenhuizen "Hajnalcsillag" ciganizáció,
"Djurdevak" Szerb Néprajztudományi Társaságából,
Ciprusi török önkény együttes
A műsort szerkeszté: Stollér Antal koreográfus
A műsor megtekintése ingyenes

1996. július 14. vasárnap FESZTIVÁLZÁRÁS

- 18.00 A FOLKLÓR FESZTIVÁL RÖKSZONTI A 300 ÉVES BAJÁI
Együttesek meneteinek felvonulása
Közreműködők a Bajai Lovassport Egyesület tagjai
A bevonulók a Szentháromság téren találkoznak,
ahol Székely Péter, Bajai város polgármestere fogadja a
fesztivál résztvevőit.
"BÚCSÚT" este, 300 fő Baján együtt 400 nemzetiségű
énekesi adós jótételező koncerttel végződik a város.
A táncfalakon szereplő együttesek:
Duna-Tisza közén Táncos Együttes, Vasvári Német
Hagyományörző Együttes, Gombóc Együttes,
Bánász Banda és a vasvári fűvészszerződés
alkotó kórusa.
A koreográfusok: Stollér Antal
Díszlet- és látványtervező: Székely László
Zenevezető: Kiss Ferenc
- 19.00 BÚCSÚZNAK A FESZTIVÁL
"Búcsúparti party" fogadás a városi önkény
fesztivál szimpádium

- 22.00 A fesztivál együttesek bőségszínház a fesztivál
Közreműködők:
Dánia, Franciaország, Vajdaság, Anglia, Ciprus
táncosportjai, Hollandia városokból
"Hajnalcsillag" Ciganizáció, Vasvári Német
Hagyományörző Együttes, Kálozi Népi Együttes
Belépődíj: 300,- Ft/16 (saját ülőhely vagy pokróc)
tánc rajongói a DREHER Sörszertelen.

FALISI PROGRAMOK BAJAI TÁRSASÁGBAN

1996. július 12. Kelemen a Ciprusi Csoport lép fel
1996. július 12. Bátorcsator
(széles telerészlet): Közigazgatási főosztályunk
fogadja a fesztivál alatt)
16 órától lakóalmi program felvonulással, verssel,
gálaműsora.
Fellépők: szlovákiai magyar, franciaországi
Vienne megye és Olaszország folklor együttes,
1996. július 12. Északosonád
16 órától Turista program keretében falusi lakóalmi műsort ad:
lakóalmi felvonulás, kitérő, versora, műsor.
Fellépők: Anglia Kent városának folklor csoportja
és Finnország fesztivál együttes
1996. július 12. Csátlyaj
A dániai Viborg megyéből jött csoportot fogadja a kőszegi
Csoportos kirándulási Hírcsoportunk egy boros
pinódi, helyi italok
18.00 kőszegi város
20.00 a hazai és a városi együttesekkel közös gálaműsor
1996. július 13. Nagyböröcske
Szabadtéri program: Termálforrás ingyenes
használat, tánc, kirakodóvásár, termékbemutató,
Népművészeti és néprajzi kiállítás
Falusi form megtekintése
13.00 Ebből a helyi halászművelésben (halászlé vagy más)
15.00-17.00 Menetköz és hivatás az esti programok
18.00-20.00 Folklor műsor a fesztivál szimpádium, Bácsa táncosportja
20.00 Kőszegi város (bőrgyógyász)
21.00 Utazási hajnal

INFORMÁCIÓ:

- IRJÁSÁGI HÁZ BAJA, PETŐFI-SZIGET 11.
TEL. és FAX: 79/326-242
FELHÍVJUK KEDVES VENDÉGEINK FIGYELMÉT:
Ülőhely ára: 300,- Ft/16
Állóhely ára: 200,- Ft/16 (saját ülőhely vagy pokróc használattal javasoljuk)
Öt este érkező bérlet ára: 600,- Ft/16
Közvetlen ár: 30,- Ft/16 kedvezményt biztosítunk 4 fő és annál na-
gyobb létszámú családok számára.
ELŐVÉTELLEN IS LEHET JÖVEVÉNY VÁLTANI AZ IRJÁSÁGI HÁZ INFOR-
MÁCIÓJÁBAN.
A SZIGET EGYES RÉSZÉT A RENDEZVÉNYEK ALATT LEZÁRJUK A
KELLEMETLEN SÉGHÉRT ELNÉZÉST KÉRÜNK.
A SZIGETEN SZÜNYÖGÉRT LESZ A RENDEZVÉNY ELŐTT. ENNEK
ELLENÉRE JAVASOLJUK VENDÉGEINKNEK A SZÜNYÖGOK ELLEN
VÉDELÉSE JAVASOLJUK FORRÁSAIT!
ÉSŐ ESETÉN A JÓZSEF ATTILA MŰVELŐDÉSI KÖZPONT SZÍNHÁSTER-
MÉNEK TARTJUK MEG AZ ESTI DRAMATIKÁKAT.
(Ebben az esetben minden más szabadtéri esemény elmarad.)
MINDEN KEDVES VENDÉGEINKNEK KÖZELGŐ SZÉNY, SZÉNY ESTÉKET
KÜLVÁNTUNK!

- A FESZTIVÁL TÁMOGATÓI:
BAJAI VÁROS ÖNKORMÁNYZATA
"BAJAIÉRT" KÖZALAPÍTVÁNY
DÉLIÚT Rt.
SÉTÁNYLÓ Rt.
KERESKEDELMI ÉS HITELEZŐ Rt.
DÁCS VOLÁN BAJA
UNILEVER MAGYARORSZÁG Rt. BAJAI HITTŐTÁRSI CÉLME
BAJAI TENNIS KLUB
BAJAI MŰVELŐDÉSI ÉS SZABADIDŐ EGYESÜLET
DREHER
DUNA DEKOR
GR-ART DRAMATIKÁK
KÖRÖKNA GYÖGYÉSZERTÁR
EMTEL TÁVKÖZLÉSI Rt.

BESZÉLGETÉS UDVARDI ERZSÉBETTEL

"Udvardi Erzsébet Baján született 1929-ben. Apja Udvardi László matematika-fizika szakos tanár, a bajai Polgári Főiskola igazgatója. Anyja Kovács Emma. Elerni és középiskoláit Baján végezte a Kalocsai Iskolanevelők "Misszonyunk" Leánynevelő Liceumában. A középiskola utolsó évében Rudnay Gyula bajai képzőművészeti szabadiskolájának növendéke volt. 1948-1952 között a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult. Bernáth Aurél növendéke volt. A főiskola elvégzése után rajztanári oklevéllel rajzot és művészettörténetet tanított a budapesti Vendel utcai Leőwey Klára Tanítóképzőben. 1958 óta Budaörsön-tomajon él.

Művészeti díjai: Munkácsy-díj; A Magyar Népköltésesség érdemes művésze; A Magyar Népköltésesség kitűnő művésze."

1996. május 24-én a Nagy István Képtérben rendezett gyűjtőművészi kiállításának megnyitása alkalmából beszélgettem vele:

-Miféle valóságokat élethivatásul a festészetet?

-Minél idősebb az ember, annál világosabban látja, hogy a gyermekkor az emberi élet meghatározója. Ekkor legfontosabb azokra a hatásokra, melyek életvitelét meghatározzák. A mi családunkat igazi keresztény szellemiség jellemezte. Édesanyánk szelíd-sége, végtelen család szeretete, édesapánk komolysága, demokratizmusa és igazságossága a pedagógusi munkában a "minden gyerek egyenlő" elvnek érvényesítése mély nyomot hagytak bennem. A családban kaptam az első művészeti élményeket is, bár inkább a zene területén. Bátyám remekül eszellozott, (a rádiózenekar eszellokáként ment nyugdíjba), Lujzi nővérem és édesanyám jól zongorizáltak. Családnak vonzotta a házi zenésztársaság szerelmeit. Aikre legjobban emlékszem: Bernhart Sándor polgármester, Abonyi József orvos, Buzsák Pál fogorvos, Békei Sándor optikus, Nagy András építész, Somogyi Elemér szeszgyáros, Szommer bácsi, Géczy Imre, Ács Miklós, Bánáti Tibor (utóbbiak mint prepák) és Nagy Zsuzsa, Nagy Pongrácz huga. Pélicán gyerek volt-

am. Ha jöttek a vendégek, elbújtam a konyhában. Onnan azért minden hangot hallottam, élveztem és megszerettem a zenét.

Mikor megtanultam olvasni, tanítóim, tanáraim hatására az irodalom bővületébe estem, s mint sokan ebben a korban, én is verseket írtam, és rengeteget olvastam. Ez tartott egészen addig, amíg a középiskolában rajzórán Pallásia nővér, a rajztanári élő modell után rajzoltattott fejet. Emlékszem, Horváth Jenci nevű osztálytársam ült mellett. Szépen rajzoltunk. Az enyém olyan jól sikerült, hogy mindenki meglepődött. Ekkor jöttem rá, hogy az ábrázolás ugyanúgy a közlés eszköze lehet, mint az irodalom. Ettől kezdve tudatosan képeztem magam. Diákori felismerésem a mai napig érvényes; a festészetben ábrázolni kell! A cél a néző számára érthető gondolatátadás. (Mit ér az a beszéd, amit nem lehet érteni?) A festészet is közlési mód, csak színnel és formával beszél az alkotó. Ma divatos a gag, az ötlet, hogy valami olyan legyen, amilyen még nem volt. Ez szöktes! A festészetet nem kitalálni, hanem folytatni kell! Ha a természetből, a valóságból merítünk, az nem zárja ki az újítást, az új anyagok használatát.

Ábrázolóképességem egy részét örökölttem. A mai napig félve örzöm édesanyám két olajképét és Madonnát ábrázoló ceruzarajzát, melyeket még zárdista diáklány korában készített. A két alap csendéletet kislányként sokat nézgettem. Emlékszem, különösen a világsághú, színes szőlőszemekben gyönyörködtem.

-Hogyan alakult pályád a középiskola elvégzése után?

-Még érettségi előtt növendéke lettem a Baján éppen akkor alakult Rudnay Akadémiának. Minden tárgyat tanul-tunk, amit a Képzőművészeti Főiskolán tanítottak. Maga Rudnay mester is korrigálta rajzainkat. Tanársegédei voltak: B. Mikló Ferenc (aki Bajára hozta a Mestert), Kun István és P. Bak János. 1948-ig jártam ide, majd felvél-teltem a Képzőművészeti Főiskolára. Felvettek. A remek pedagógus, Bernáth Aurél osztályába kerültem. Évfolyamunkból neves művészek kerültek

ki, köztük Csernus Tibor, Szinte Gábor, Konok Tamás, Szurcsik János, Műzsi Szabó István.

1953-ban végeztem és rajztanárnéként a Leőwey Klára (volt Ranolder) Tanítóképzőben kezdtem tanítani. Itt volt az én felelhetetlen első műtermem, melyet "saját erőből" hoztam létre. Az iskola padlásának egy részét letalantítottam, szépen kíméseltem, és a tanítás mellett rendszeresen festettem. Képeim szerepelni kezdtek a kiállításokon, így megismerték munkámat és nevemet.

Életembe és festészetembe egy iskolai kirándulás hozott fordulatot. Tanítványaimmal felkerestük a Balaton. Budaörsnyomában az Orsi-tóhoz esetet kínálót látványra örökre rabul ejtett. Bár eleinte csak néhány hetes ott-tartózkodásra és festésre gondoltam, évtizedek lettek belőle. Bücsút mondtam a tanári pályán, s azóta csak a festészetnek élek. Elhatározásomban szülővárosomnak, Bajának is nagy része volt. A Duna mellett eltiltót! Ifjúkor kialakította bennem a meggyőződést: csak víz mellett élet az élet! Ezt valcom most is. Budaörsnyomában is megtaláltam a tartalmas életnek és alkotásnak est a feltételét.

Adva van a csodálatos víztűkór, a szelfi dombok, a hód és a víz együtt. Lenyűgöző látvány! Mégis, bármennyire szeretem, az otthoni vidék, a bajai Duna felelhetetlenebb marad számomra. Csak a folyóban van ereje, sodra a víznek. Ezért az igazi szerelem a Duna marad. Minél inkább múlik felettem az idő, annál inkább érzem.

-Mi indított a rád oly jellemző aranyemlő technika alkalmazására?

-Ez a Balatonnak köszönhető. A hatalmas víztűkór olyan fényözönyt ont, amit csupán fehérnemű nem lehet eléggé kifejezni. A fehér nem fénylik, ezért kezdtem arannyal, ezüsttel próbálkozni. Ezzel egyesapásra kitágult a színskála olyan hatásokkal, amelyeket mással nem lehet elérni.

Az arany-éleszt technika alkalmazása nem új. Ha csak a bizánci mozaikokra vagy az ikonokra gondolunk, azok alkotói is használták az aranyt, ezüstöt. Míg azonban náluk ezek csak egy-egy színt jelentenek a többi között, addig

nálam nem dekoratívitást, hanem a fény kifejezésének eszközeit jelentik. A néző számára így csillannak meg a fények.

- *As arany-balladák sorosatonon az arany-ésszt technika megis inkább ó a dekoratívótás szolgája...*

- Igen, mert ezek illusztrációk. A sorozat úgy indult, hogy egyszer a vesszprémi könyvtárban Sinkovits Imre szavalta A walesi bárdokat. Az elmúlt évtizedek politikai légkörében ez fontos tett volt, s rám nagy hatást gyakorolt. Ekkor kezdtem el illusztrálni.

- Hol vannak a legfőbb munkáid?
- Az arany-ésszt természetábrázolások után maguktól jöttek a biblikus témék, melyek fokozatosan mind nagyobb és nagyobb méreteket követeltek. Nagyon szeretek nagyméretű képeket festeni. Az első indítást Lékel Lászlónak, a későbbi bíborosnak köszönhetem. Tomaji plébános korában elhatározta, hogy rendbe teszi a környéken a romos szülőhegyi kápolnákat. Felkért, hogy az egyikbe fessék oltárképet. Azt hittem, csak udvariasság volt, s majd elfelejt. Egy idő után azonban érdekfűdött, hogy halad a munka. Meg kellett festenem.

Az első nagyméretű képem Órsban van: Szent Antal prédikál. Utána a tomaji templom számára megfestettem az Utolsó vasorót. A legnagyobb méretű munkám egy triptichon Fertő-

dőn. (Milyen jó lenne, ha megint Esterháznak hívnák!) Ez a Golgota egy modern templomban található. Az első része a születés, karácsony, a kősepső a keresztrefeszítés, nagypéntek; harmadik a feltámadás, húsvét. Vannak még oltárképeim a Nyírsgében Vuján, Flórapusztán, aztán Hévízen, Keszthelyen a karmelita templomban. Nagyon szép feladat volt a vaskúti kálvária stációinak megfestése. Örülök, hogy legalább szülővárosom közelében van egy alkotásom.

- *A bajai kiállításoddal kapcsolatban mondanál valamit?*

- Nagy megtisztelő és öröm számomra, hogy a Tűr István Múzeum a Nagy István Képtárban megrendezte gyűjteményes kiállításomat Baja város nyitvatartásának 300. évfordulója alkalmából. Jó érzés életem eddigi alkotásain egy részét együtt látni.

Nagyon boldog lennék, ha ennek az anyagnak egy része a szülőházamba kerülhetne. Hosszú évekkel ezelőtt már felajánlottam képeimet erre a célra, de tudjuk mindannyian, hogy nagyon sok nehézség, akadály merül fel, amíg egy gondolat valóra válik. Remélem, hogy egyszer majd elhárulnak az akadályok, és felajánlott képeimből, valamint édesapám kedves tárgyiból létrejöhet az "Údvardi ház".
- *Úgy legyen!*

Rendes Béláné

TORNYOK A BÚZAMEZŐK FÖLÖTT

Milan Konjović újabb zombori kiállításáról

Többször beszélgettem már Lang Irma művészettörténéssel, a zombori Konjović Galéria igazgatójával a nagy mester képeinek motívumvilágáról, a harsány vagy visszafogott színvilág szimbólumokat hordozó sajátosságairól. Konjović képeinek szemléltetése közben gyakran fedezték fel a zombori vagy a környékbéli falvak határában készült műveken a táj fölé emelkedő templomtornyokat, melyeket a festő a maga expresszív látásával alkotott sajátosan, csak rá jellemzően. És sok, a nagyvilágba szétszóródott festmény

dokumentumfotóján találjuk meg a város és a szomszédos falvak templomait, ahogy magabiztosan uralkodik a maguk környezetét. Ezekből, a vidékünkön még hozzáférhető ilyen képekből (és természetesen a Képtár gyűjteményéből) állt össze a harmadéves zombori Milan Konjović Galéria legújabb időszaki kiállítása Búzamező és tornyok címmel. A huszonegy kiállított olajfestmény azt a Konjovićot mutatja be, akit az egész világ ismer és szeret. Az önmaga által megtalált ősi talajon, a szülőföld mélyébe

hatoló gyökereikkel, a bácskai tájból táplálkozó hajszálekek finom szövevényével szíva magába vidékünk legjellegzetesebb és alapvetően a legzsebb ihlet forrását a művész: a minennapi kenyérkereső a szó valódi értelmében megjelentő búzatenger látványát. S talán a legközvetlenebb módon kapcsolódik e motívumhoz a másik, a templomtorny mozzanata, ahonnan különböző nyelven bár, fohász száll oda, ahova a torony mutat, az mindennapi eleségéért. E két jelkép különféle variációk együttesen pedig nem jelent se többet, se kevesebbet, csak magát az Életet. Ez adta a művészi érték Konjovićnak, hogy a világban történt vándorlás után visszatérjen Zomborba, és itt alkossa meg az általa elképzelt valóság különös vízióját.

Az ismert zombori festőművész ars poeticiája ez a kiállítás.

Az otthoni táj különböző varázsszám fel-fedezése által megfogott lélek hűségűje. A képek keletkezési ideje is már csak a zombori évekre esik (1937-1977), amikor egy kiforrott művészegyenlőség fellállja a francia tengerpart vibráló fényei és Párizs lenyűgöző látványosságai helyett az ősi által megszerzett és az 5 jogos jussaként reá hagyományozott itthoni rögt, hogy aztán olyan magasságokba emelje a jót termő, zsíros bácskai mezőt, mint előtte egyetlen művésze sem a vidéknek. Milan Konjović opuszának ismert alkotói fázisában mindegy hatvan képet szentelt a mostani kiállítás címében jelzett két motívumnak. És a nagy életműből épp ezek válnak ki a maguk hol hatalmas élménykötőréseivel, a léngoló fényvel, a forgó, rettentés életritmussal kifejező jegyével, hol pedig a művészlelkre éppúgy jellemző finom és lágy rezdülésekkel. Minden alkalommal másként látta a monumentális erejű, súlyú két ösmotívumot: az anyag és a szellem, a kétkézi munka és a gondolat szűkszerű egységét. Mert a búzakeresztek kavargó színvilága és vonalvezetése szintúgy megjelenik a főlegük magasodó görbe tornyokon, és azok felett a firmamentum is éppoly expresszív. Ha azonban csak egy kellemes szellő fut át a még zöldellő kenyérmezőn, a tornyok is szelidekő lesznek a perspektívában. Így válnak a mindenki által áhított harmónia képeivé ezek a festmények, sőt egy örökzöld üzenet hordozóiv: orn et labora.

Silling István

RÁKELLENES SZOLGÁLAT BAJÁN

A bajai onkológiai gondozó története

(I.rész)

Dollenger Gyula sebész professor már 1900-ban a szervezett rákellenes szolgálat ("küzdelen") hazai megteremtését sürgette a rákbetegek pusztá kezelésébe helyett. Külföldi tanulmányai során észlelt kedvező tapasztalatai készítették erre.

E konceptó szerint szükségeszerű, hogy a kezelés a korai daganatok rendszeres, szervezett felkutatásával és a betegek tartós utógondozásával integrálódjék, bármennyire korszerű s körültekintő legyen is a terápia stratégiája. Tehát emberileg megérteni a beteget, nem magára hagyni, hanem elkísérni, és nemcsak technikai szervvel, hanem beicérző készséggel meghosszabbítani és életértektívni a maradék életet. Ez az a szemlélet, mely az utógondozást nélkülözhetetlen követelménnyé avatja a rákellenes szolgálatban.

Pontos továbbá, hogy mindez a lakosság széles körű felvilágosításával, a megbetegedési, a halálzási adatok intézményes gyűjtésével és elemzésével párosuljon. Nem mellőzhető ugyanis, hogy rálatásunk ezáltal folyvást tisztuljon, horizontja táguljon, és ennek nyomán új megoldások, új feladatok érlelődjenek.

A fentiek nyomán a század elején Rákellenes Bizottság alakult a Királyi Orvosegyesületben; az akkori statisztikai hivatal elkezdte a daganatos betegségekre vonatkozó adatok számontartását; néhány patológus pedig bonotani adatok gyűjtésébe fogott, s 1906-ban Krompecher Ödön vezetésével rákellenes ankétot is szerveztek.

A program fejlődésének éve ezután a nagyjából a világháborús események és azok következményei miatt - megroppant, s hosszú ideig képtelen volt kibontakozni romjaiból.

A 30-as években végre fordulat következett. Történt ugyanis: 1932-ben Mely tollából közlemény jelent meg, melyben a szerző három évtized (1901-1932) rákhalálzásiának megrendítő adatait elemelve megállapítja:

- a rákbetegek halálzási a fertőző betegségek és a tuberkulózis mortalitása után a harmadik helyen áll, - és nem tévedés (!) a betegek 75%-át nem látta orvos.

E megrázó erjei adatok döbbenete nyomán és egyéb (főleg külföldi) tényezők hatására született 1936-ban az Eötvös Lóránd Rádium és Röntgen Intézet.

E kizárólag radiológiai eljárásokkal gyógyító intézmény 1952-ben Országos Onkológiai Intézetté terebélyesedett, mely nemcsak a betegek sugárkezelésével, hanem azok teljes körű ellátásával foglalkozik. E központ 1954-ben Onkopathológiai Intézettel bővült.

E fejlődésnek meghatározó jelentősége volt a régóta vajúdo daganatellenes küzdelem megvalósításában. Már kezdetben nyilvánvaló volt, hogy e szerteágazó tevékenységet igénylő elgondolás megteremtéséhez mindelegelt az egész országot involváló onkológiai hálózatra van szükség. Létrhozását az Eö. Minisztérium 1954-ben 8334/31. sz. alatt el is rendelte, és megszerkesztette annak működési szabályzatát is. E szerint minden megyében és a főváros valamennyi kerületében egy-egy ún. megyei (kerületi) onkológiai gondozót kell létesíteni a rendeletben meghatározott munkakörrel, majd a megyék területén szükség szerint onkológiai szakrendelések, szűrőállomások is szervezhetők bizonyos részfeladatok ellátására. Elrendelte továbbá, hogy az Országos Onkológiai Intézet e hálózat élén - az Eö. Minisztérium alapintézményeként - szervezze, irányítsa, ellenőrizze, értékelje a daganatos betegségek elleni küzdelmet hazánkban. Annál is inkább fontos volt ez, mert a rákhalandóság időközben a szív és érbetegségek okozta halálzási után a második helyre avasult.

A rendelet hangsúlyozza azt az alapelvet, hogy a rákellenes küzdelem a magyar egészségügy valamennyi intézményének és szervének közös feladata. A hálózat onkológusainak legfőbb szerepe az, hogy e munkát koordinálják. Ez más szóval azt jelenti: szervezék és irányítják: - a rákbetegség elsődleges megelőzését,

- a daganat korai felfedezését szolgáló (rákszűrőnek keresztelt) tevékenységet, az ún. másodlagos prevenciót; - továbbá az onkológiai betegek korszerű, magas szintű ellátását; - valamint a betegek nyilvántartását, utógondozását és rehabilitációját. A hálózat kiépítése után rövidesen ki-derült:

- a megyei onkológiai gondozók nem tudnak megbirkózni a feladattal. Egedül nem képesek eladni a megye egész területére kiterjedő sokrétű teendőket;

- az orvosok pedig ódzkoznak attól, hogy a megyei intézmény égisze alatt olyan onkológiai szakrendelést vagy szűrőállomást vállaljanak, mely nélkülözli a komplexitást, és arra kárhoztató, hogy csupán méltatlannak ítélt részfeladatokkal foglalkozzék. A fentiek alapján mi sem természetesebb, mint az, hogy az ország legnagyobb megyéjében, Bács-Kiskunban merült fel először olyan gondozó jellegű - járási szintű - intézmény létesítése, mely nem a megye székhelyén, hanem a távoli "délividéken" (a Bajai és Bácsalmási Járáshban, valamint Melykőr, később Császártöltés területén) lással el az onkológiai teendőket. Ilyen előzmények után született meg 1958-ban Baján hazánk első - a feladatok teljes palettáját felölelő - Járási Onkológiai Gondozója.

1956-ban Dr. Imrő György vezetésével néhány hónapig félédes onkológiai szakrendelés működött a bajai rendelőintézetben. E rendelés az orvos távozása miatt 1958-ig szünetelt. Ekkor bízták rám a fenti értelemben vett onkológiai gondozó megszervezését.

A feladat nehéz leokének bizonyult. Ekkortájt ugyanis belső zárodásokkal, megingott önbecsüléssel, sajátos sorshelyzetben érkeztem Bajára, és valahol a platform peremén - mert másként nem lehetett - építgettem szerény emberségem. Kérlelt eszközök nélkül tévelyegtem azon a porondon, melyet rákellenes küzdelemnek nevezek. Mégis a jövőbe táguló reménnyel kerestem az akkor még újszerű, szokatlan szakágazat jelentőségét megillető helyet a megye "délividék"ének egészségügyi hálózatában. Kezdetben egy, majd két asszisztens dolgozott velem. A személyzet később

adminisztrátorral bővült. Küldetési hit-tüknek és küzdő szellemüknek eleven része volt abban, hogy az onkológiát végül is sikerült hozzáidomítani az orvosi szakmák helyi értékesítéséhez. A rendelést a kórház területén lévő Bőr- és Nemibeteg Gondozó épületének két hátsó, igen szép helyiségébe telepítették.

Már a hatvanas években szokatlanul nagy betegforgalmat bonyolítottunk le, és munkánk profilja látványosan gazdagodott.

1972-ben - részben ennek elismeréseként - kórházi osztályi minőségűvé tették az intézményt.

Rövidesen tágabb telephelyre, az akkor "kiszéged"-nek becézett épületbe költöztünk. Az elnevezés onnan származott, hogy ez a neoklasszicizmusában - bájos halom hátán - pompázó kisnyári épület a korábbi időkben az idegostály kiegészítő részlegének adott helyet.

Egyidejűleg teljesídiós onkológiai szakrendelés kezdte el működését az elköltözésünk révén megújresedett helyen, a bőr- és nemibeteg gondozóban. A rendelést Dr. Szilágyi Károly nőgyógyászra bízták, aki elméleti és gyakorlati felkészítés után két asszisztenssel munkához látott.

Az időközben létesített, előbb egy, majd két, végül - Gálné Tóth Edit irányítása mellett - három elősőtfró asszisztenszt foglalkoztatott és az onkológiai osztály kompetenciájára utalt onkológiai laboratórium számára is külön helyiséget biztosítottunk az új telephelyen.

Az onkológiai munkahelyek szomszéd-sága szinte kihívón kínálta a harmok egység szakmailag szükségszerű integrálásának lehetőségét.

Ily módon 8-9 fősre emelkedett az onkológiai tennivalók végzésére előt-elezett - hatékony közösségű szerveződött - munkatársaim száma (előbb Treaskly Antalné, majd Dózsa Istvánné, végül Kempfi Frigyesné vezető asszisztens közreműködésével).

E pozitív irányú változás annál inkább fontos volt, mert a hetvenes évek második felétől a megyei főorvos (dr. Vajtai István) megbízása alapján Bács-Kiskun megye szakfelügyelő főorvosaként el kellett látnom a megye területén működő onkológiai intéz-mények felügyeleti tevékenységét is.

A szívünkön nőtt "kiszéged"-et, a kórház régi épületegyüttesének eme leg-szemb gyöngyszemét 1988-ban lebontották. A bullózóterek a halmot is legyalulták. Történt mindez azért,

hogy helyére a diagnosztikai szakmák elhelyezésére szolgáló otromba épü-lettömböt emeljenek.

Fájdítóan nyomasztó érzés volt!

Jó okunk is volt rá, hiszen az osztály a kórházi telek leghátó sávjában, annak esővízgyűjtő legmélyén senyvedő; közvetlenül a kántin drótháló göngyölegreklátára mögött, a kaszárház tövében elhagyottan, lepusztultan teng-gőds régvolt gondnoki lakásba, a kórházszerte "villa negra"-nak titulált épületbe költöztették. A citológiai laboratórium - az új telephely szűkös viszonyai miatt - a patológiai osztá-lyon kapott helyet.

Az onkológiai szakrendelés a bőrgon-dozó terjeszkedése folytán szintén ki-szerült helyéből - a távolri rendelőtíntészetbe költözött.

A "kiszéged" elvesztését és a követke-ményes szétszórtságot nem áztuk meg lelki megrázkódtatás nélkül. Szá-mos alkotó gondolat kíséset a hori-zontból. Alig vagy félig kimunkált kvalitások szolgálata törést szenved-tett.

1989-ben dr. Nagymihály István nő-gyógyász szakorvossal bővült az orvosi létszám. A szakma iránt élénk érdeklődést tanúsító - némi onkológiai múlttal rendelkező - kollégát intenzív képzésben részesítettem azért, hogy mielőbb alkalmassá váljék Szilágyi kol-léga helyettesítésére a szakrendelé-sen. Szilágyi doktort ugyanis az onkológiai osztályra magam mellé vet-tem, hogy a főorvosi státusz utódlására felkészítem.

1990. december 31-én nyugdíjba vonultam. Szilágyi Károly foglalta el hely-lyem, és Nagymihály István a szakrendelés élére került.

Az onkológia fent vizolt tettepszes 1991-ben megszűnt. A gondozó és a szakrendelés közös telephelyet kapott az időközben felépült diagnosztikai tömbben.

A citológiai laboratórium az onkológia felügyelete alól a patológiai osztály kompetenciájába került, és szintén az új épületbe költözött.

Az onkológia azóta némi technikai fej-lődés mellett elfogadható, de kielégít-őtlően nem mondható telephelyen igényel-eleget tenni hagyományos feladatának.

Dr. Mestyán Rudolf

(folytatása következik)

... meg más Pósták

Meséltem már Pósta Sándor olimpi-krónól s közös szabálys óseinkről.

Meséltem nagypapmról, Pósta Berta-lanról, az első bajai MÁV-állomás főn-őkről.

De voltunk rengetegen, a nemzetség ősi hagyományja szerint: minden osaládban fészekelja gyereik született. Ha bárhol két Pósta találkozott, kedves uran-bátyámnak, ösém-uramnak ne-vezték, és szíves jó rokonnak érezték a másikat, ámbár fogalmuk se volt róla, kinek jia-fia az illető. Hová lett az az idő...

Néhai jó unokabátyám, Dr. Pósta Tibor vezető jogász persze ugyancsak a MÁV-nál, hat eredet-táblázatot hagyott hátra. Zempléntől Zselig, Erdélytől Bácskájig. De bizony mégse tudom ki-kutatni, hogy az egyikben szereplő Ferdinánd azonos-e a szép tessórtiz-tel, akinek a portréját szüleim még látták a bécsi Burg falán. Ast se tudom, hogyan rokonult nagypapm a kolozsvári egyetem professzorához, a honi ré-gészet egyik megalapítójához, Pósta Bélahoz. Pedig rábóta jogász-gótya Lajos fiacsakját, vigyázná rá-ott a mezeie idegenben.

Sőt még azt se sikerült kikutatnom (pedig a kalocsai egyházi anyakönyvet is segítséggül hívtam), miként volt ké-zeli atyánkfa Pósta Sándor apja, Árpád bátyánk, a századeleji Baja jellegzetes figurája. Pedig közelinek kellett len-nie, mert az ő apján, meg az én apá-mon kívül egyetlen származás táblán sinos Lajos. Az ezernyolcaszáz magye-rok nem a névkönyvből válogatták a Zaaklinokat meg a Paszkálokat. Az első gyerek a szülő, a többi meg a nagynénik, nagybócsik nevű öröklők. Úgy számított, Árpád bátyánk apám másodfokú unokatestvére, a magázás csak a tisztelet és megbecsülés jelzése volt.

Elmondok egy történetet arról, hogy mi módon kötődtek barátságga a laza rokoni szálak.

Történt, hogy az eszerkilenoszázhar-mincos évek közepén egy választóke-rületben petíciót nyújtottak be a polgárok.

Választási osalással gyanúsították egy-mást.

A petíciók megvizsgálására a független bíróság volt hivatott.

A bíróság pártoktól, kormányzattól, felsőháztól oly mértékig független volt, hogy egy alkalommal apámnak - következmenyek nélkül - módjában állt visszautasítani a minisztere közbejvetését.

Szóval apámat, Pósta Lajos táblabíró delegálták Tiszaroffra, egy parasztságda tisztaszobájába. És kosztolt a falu egyetlen kocsájában.

Apám jól megvolt: úriember szerényen viselkedik. De a környék birtokosai méltatlannak találták ezt a bekvartélyozást a Magyar Királyi Ítéltábla megbízottjához. Jó szíval hívták meg szállóvendégül, s nehezíttek, amiért - a pártatlanság törvényére hivatkozva - apám udvariasan bár, mégis hajthatatlanul elutasította a meghívásokat.

Megígérte, hogy munkája végeztével visszaadja a vizitet, s máris kitérte a látogatót a kiskapuhoz.

A visszautasítás legjobban a helybéli birtokos - a kormányzó unokatestvére - bájos feleségét bosszantotta. Micsoda vaskalaposág: ugyan ki akarná ezt a puritán bíróét egy tányér húslevesvel,

egy vadász-nappal vagy egy tungóval megvesztegetni! Szokása volt alkotmányt kilovagolni a mesőkre. Arrafelé sétálgatott a bíró is. Szellőzötte a fejét a napi robot után.

Egészen normális megjelenés: szikár alkat, könnyed mozgás, hollófelete haj, nefejejű szemek. Fialatos. Semmi táblabírósnak, semmi Havanna-szivar. Sokadjára látván a szépasszonyt, mosolyogva bólint, ha a tekintetük találkozik. Nem emel kalapot, nincs kalapja, pedig még dívat a kalapviselés. Dehát nyár van. Búzaérelő nyár.

Küldött neki egyszer az inassal karikósárban, piros lábában, dnamaszt szalvétával letakarva tisztai halászlévet. Azt köszönte, s megetté, azonban ráírta a névjegyére, hogy többé nem fogadhatja el.

A petíció vizsgálata végetért. A helybéliek nagy búcsú - egyben ismerkedési vasorát rendeztek apám tiszteleére, ha jól emlékszem, az abédszalóli kaszálóban.

Megjelent a fél megye.

És következett a szépasszony riposztja. (Fiatlalk: visszavágás nemcsak a

vívásban, hanem szóban, szellemes, nem durva cselekedetben.) Ugyan mit képz magáról ez a rátarti bíró? Hogy egyetlen és senkihez se hasonlítható?

Úgy rendezte, hogy az urak sorbaálltak, s apámnak végig kellett előtűk vonulnia - mint az uralkodók vagy főpapok szokták - bemutatkozni, s kezétfogva valamennyitűkkel. Kinos volt. Egyik azt mondja:

- Dr. Pósta Lajos -

- Ne vedd rossz néven kérlek, nem emlékszem, hol találkoztunk - így apám.

- Dr. Pósta Lajos - mondja a helybéli.

Tán süket ez a fickó?

- Igen. De honnan ismeresz? -

- Nem ismerlek kérlek tisztelettel, éppen azért mutakozom be neked. Dr.

Pósta Lajos vagyok. -

A beavatott vendégseregéből kitört a nevetés. Hahotástak, csak úgy zengett a szája.

A két ismeretlen rokon meg - családai szokás szerint - összecellekezett.

Tartottuk is a kapcsolatot, míg a háború szét nem szaggatta.

Külley Lea

VÍZIELET A 30-AS ÉVEKBEN (Fotó: Kósa Imre)

Dr. TAKÁTS ENDRE

FŐLEVÉLTÁRNOK

ÉLETE EMLÉKE, ÖNÉLETRÁSA TÜKRÉBEN

Születtem 1907. július 27-én Apátfalván (Csanád vm). Édesapám néhai dr. Takáts Lajos középiskolai tanár, édesanyám Veronika Anna. Középiskolai tanulmányaim Makón végeztem a Csanád-vezér Reálgimnáziumban jeles eredménnyel 1925-ben. 1925-30 között teológiai tanulmányokat folytattam a weni (bécsi) Rudolph Tudományegyetemen, majd hittanár lettem a szegedi Baross Gábor gyakorlati gimnáziumban. Közben 1939-41 között a szegedi tudományegyetem bölcsészettudományi karán folytattam tanulmányaimat, és megszereltem a történelem-földrajz szakon a középiskolai tanári oklevelet, valamint a bölcsészettudományi doktorátust. Ettől kezdve szakterápiámat is tanítottam a gimnáziumban. 1943-ban az újonnan megszervezett bajai főlevéltárnál állást nyújtottam meg, és 1943 decemberétől kezdve mint a bajai város főlevéltárnoka működtem. 1944-ben az Országos Levéltárban gyakorlatot kezdtem, majd vidéki gyakorlatomat előrehozva Nagyváradon gyakoroltam Ort János ottani főlevéltáros mellett. 1944 őszén, a szovjet csapatok érkezése idején visszatértem Bajára, ahol október 22-én - egyes emlékezők 19-ét állítanak... - a törvényhatósági bizottság polgármesterrel választotta a bajai háromszög kerületi kormányzói teendőivel is. 1945 nyaráig láttam el ezt a munkakört, amikor az akkori ideiglenes kormány belügyminiszterének, Erdői Ferencnek felajánlottam lemondásomat. Ettől kezdve ismét a levéltárban dolgoztam. A városi kulturális életben tevékenyen részt vettem, Baján való működésem alatt egy múzeumot, egy művésztelepelt (Rudnay művésztelep), majd a felosztástól szerzeseti, valamint a város által megvásárolt Zichy könyvtárból egy tudományos könyvtárat létesítettünk a volt Kereskedelmi Bank palotájában.

1950 késő őszén a Levéltárak Országos Központja (LÖK) kinevezett, ill. áthelyezett a soproni levéltárba, ahol 1950. december 4-től működtem 1957. október 17-ig. 1956. október 27-én Gyulay Zoltán egyetemi tanár javaslatára Sopronban engem választottak meg az Ideiglenes Nemzeti Tanács vezetőjének. Ebben a minőségemben minden ígéretemmelazon voltam, hogy a kinevezéseket megakadályozzam, a város épességét és békéjét megóvjam. Így felesleges áldozatok nélkül került a város 1956. novem-

ber 4-én a szovjet katonai parancsnokság kezébe. 1956 novemberétől a Soproni Városi Tanács VB elnökhelyettesi tisztességét töltöttem be 1957 március végéig, amikor lemondtam és újból a levéltárban folytattam működésemet.

Az 1956-ban való ténykedésem alapján bírósági eljárást indítottak ellenem. Vizsgálati fogságban voltam 1957. október 17-1958. június 10-ig, amikor a Legfelsőbb Népbiztonság szabadlábra helyezett. A tárgyaláson már szabadlábú helyeszettem vettem részt. A Legfelsőbb Bíróság Népbírósági Tanácsa felmentett, és a büntetés kiszabását elutasította, szemfellel költségekben nem marasztalt el, és ítéletében megállapította, hogy nem voltam ellenséges a népi demokráciának.

Felmentésem után a LÖK vezetősége felfüggesztett, és fegyelmi indítót ellenem, írásbéli megrovásban részesített, visszaszórta és áthelyezett. Először a szegedi Állami Levéltárban teljesítettem szolgálatot 1958. szeptember 1-től 1959. február 16-ig, majd saját kérelmemre, hogy családromhoz (Sopron) közelebb lehessenek, 1959. február 16-tól 1960. január 15-ig a Szombathelyi Állami Lvt-ban dolgoztam levéltárosi munkában. 1959. november 24-én levélben kértem lebeszélő tételre a családommal való összekapcsolásnak.

Ennek eredményeként 1960. január 16-tól a Soproni Állami Lvt-ban teljesítettem szolgálatot. 1966 nyarán kértem rehabilitációmát, ill. az ügyomban létrejött hátrányos megkülönböztetések eltörlését.

A Minőségügyi Minisztérium Levéltári Osztálya 1961. október 1-jével megbízott a Veszprémi Állami Levéltár vezetésével. Veszprém, 1961. november 28.

Dr. Takáts Endre sk.
mh. levéltárvezető

Kiegészítés:

Dr. Takáts Endre 1973. december 31-től ment nyugdíjba. A Veszprém-ban töltött hét év alatt, de még a soproni levéltárigazgatói korszakában is, mindig a műl t megmentésén, az iratok felkutatásán fáradozott. - Mint előtte évtizedek a szerető virosban, Baján is. - Óriási mennyiségű iratot szállított be biztonságosabb kőlérmények közé (pincékből, magtárakból, padlásokról). Levéltári vonalon elismertem hagyományt teremtett a levéltárszervezés, iratmentés terén. Sokat

kellett küzdenie a megfelelő körülmények biztosítása érdekében. Ebből nem maradt lí a műemlékvédelem, sőt a honismereti mozgalom fellendítésének támogatása sem. Mindezek mellett - főleg az utolsó éveiben - sikerült a szaktudásból több maradandót átmenteni.

1983-ban jelentkeztek egésszégügyi zavarai, köztük az agyérmeleszesedése. 1984 júliusában Budapesten megműtötték. Szeptemberben tüdőgyulladás kapott. E hónap 21-én a reggeli órák egyikén álmában megélt a szíve. Arca nyugodt volt, mintha kicsit mosolygott volna. Ilyen pályá után megérdemelte ezt a csendes, szép halált.

Szülőfalujában, Apátfalván a családi sírboltban temették el. Nohlrológ a Levéltári Szemlében jelent meg róla.

Kellégti szereték, feleletési megbecsültek. Ódaadó műemlékvédelmi és népművelési tevékenységéért "Veszprém városért" és "Veszprém megyéért" érdemdíjat kapott. Derűt sugárzó, közvetlen egyéniségét, az értekezleteken elhangzott szaporoköz, egyfóttá páratlan szulnakai és hallatlan latin-német nyelvtudása okán onlőhét még őrzik a magyar levéltári szolgálat dolgozói. Ugyanígy a levéltári kutatók, akiknek gazdag tudását bőkezűen szórta.

Dr. Takáts Endre bajai éveinek (1943-1950) kultúrörtöneti (múzeum, könyvtár, képtár) tevékenységét Solymos Endre: A Türr István Múzeum története és ismertetése c. könyvében értekl. (A Bajai Türr István Múzeum kiadványai 5.) Bajja, 1958. 15-17. o.

... dr. Takáts Endre polgármester időt talált arra, hogy a múzeumban elhelyezett fegyvereket beszolgáltatni nem kell, a múzeumot nyitva lehet tartani... (mindezt a szovjet virosparancsnokkal elintézt) a Városi Képtár lepusztagát pedig a Haynald utcai múzeumba szállították át, ahol a régi egyttétes: Bácska-Miskolcay-Bárdos-Takáts nekilát a rendezésnek... A múzeum új vezetője Dr. Takáts Endre. A múzeum szűles látókörével, határozottságával és szervezőképességével szinte csodálattal névelt a múzeummal...
"Az átalakítások és rendezések után 1949-ban megnyílik a "48-as kiállítás", mely bemutatja a szabadságharc eseményeit, emlékeit, különösen tekintettel bajai szereplőire..."

"A múzeum rendezésében zajlott le a Baján élő 70 éves Rudnay Gyula Kossuth-díjas festőművész ünneplése is."
1950 november végén dr. Takáts Endre új állomáshelyére költözve a múzeum vezetését Solymos Endrének adta át."

.....

Baján a reu emlékező barátai és tisztelti lelőében őrköi nyomá el dr. Takáts Endre munkásságának.

Bárdos Ferenc

HÍRNEVES BAJAIÁK NÉVJEGYZÉKE

Az életrajzírás műfaját nem manapság találták fel. Mindig is érdekelte az embereket, hogy szűles körben ismert, nevezetesen egyénekéről hozzáférhetően tájékozódást nyerhessenek. Minden korban megírják úgy-ahogy ismert személyek egyéni jellegű, sajátos jellemiratait, amelyekben többé-kevésbé életrajzi adatok is szerepeltek. Az írással nehezebben boldoguló helyett pedig a memoárírók publikálták az általunk kíváncsított, ismert személyiségek életét, munkásságát.

Hatalmas ótvány van ma is arra, hogy a tudomány, a művészet, a közelet és másféle tevékenységi körökben híressé lett kiválóságok sikeres karrierjét megismerhessék. Csak végig kell lapozni az újságokat, főleg a szórakoztató képepekeket, amelyek telve vannak múltban és jelenben élők életrajzaival vagy róluk készített interjúkkal.

Kiadványok, könyvek is sorozatban jelennek meg ilyen témákból. Csak két példáját említem itt meg: A "Karrieres Kiadóhivatal" Budapesten, 1912-ben kiemeltatta sorozatát híres feltalálók, szerzők, világföldutak, Amerika koronázatlan királyairól, a Rothschild-családokról stb. Nemrég jelent meg a Magyar Könyvtörvény gondozásában Michael H. Hart 100 híres emberről írt könyve. Ez utóbbi mű olyan szempontok szerint rangsorolta a hírességeket, hogy kik voltak azok, akik a legnagyobb hatást tették az emberiségre. Természetesen látszom szubjektív.

A Bajai Honpolgár is elkészít egy életrajzi sorozatot közölni "Bajai arcképcsarnok" címmel. Ennek keretében egy-egy csokorra való meg is jelent a lapban. Olyan, már nem élő személyiségekről, akik Baján születtek, és itt haltak meg, vagy akik szállóiroszoktól eltérően másutt tevékenykedve fejezték be életüket. Affélekörül is, akik máshol születtek és hunytak el, de valamennyi ideig tevékenységük színhelye volt városunk.

Mindannyukat Bajai híres-nevezetes lánynak, fiának tartjuk.

As, hogy mely személyek biográfiája került megírásra, ugyanazok szubjektív alapon történt. Régebben tetészemre volt bűna, de meghatározta a világodat, hogy milyen forrasmagyokat tudtam beszerezni. Közrejátszott az a körülmény is, hogy egyes híresebb szállóiroszok - mint pl. Jolky Andrásról, Mézesáros Lászlóról, Tóth Kálmánról vagy Türr Istvánról - már megjelentek kiadványok, könyvek. De olyanokról is, akik csak egy ideig éltek itt, mint pl. Nagy István festőművész vagy Rózsa-völgyi Márk hegedűvirtuóz, zenészművész. Mindenesetre valamennyien olyanok, akiket a legnagyobbaknak tartok, akik iránt mélyszéles tiszteletet érezek, és nem rangsorolom, ki volt közöttük a legkiválóbb.

Szeretném bízni - erre kedvező kilátás van -, hogy a Bajai Honpolgárban és ideig meg-

jelent 40 bajai személyiség életrajza még az idei évben, könyv alakban is megjelenhet. Bajai városi nyilvánításának 300. évfordulójára tiszteletére. Ezel többek számára megismerhetővé válik életük. Úgy érzem szükség van erre, mert sokan-főleg a fiatalabb nemzedékek köréből - nem ismerik híres-nevezetű elődeinket, és a könyv segítheti a lokálpatrióta érzelmek fejlesztését is. De a "Ki tud többet Bajáról?" vetélkedő sorozatokon is felhasználhatják a közölt adatokat azok, akik igyekeznek feltárnálni egymást a nyilvánosság előtti szellemi vetélkedőkön.

A műtárgy visszatekintő első listám felsorolja azt a 40 nevet, akiknek életrajza megtalálható a Bajai Honpolgár 1990-1995 között megjelent lapjainakban.

Tudósítást adok még egy másik névjegyzékkel 120 személyiség nevével, tevékenységi köre, születési és halálozási adatairól. Mi köze lehet az olvasónak a felsoroltakhoz?

Tájékozathat, hogy ne felejtsünk el rájuk emlékezni, és majd - a lehetőségekhez képest - lassan, egymás után sora kerülhessen életrajzok megírása is. Kérnénk - a hiányos adatok miatt is -, hogy ebben segítsenek. Arra bizdított, próbálják második listámat kiegészíteni olyanokkal, akik még oda sorolhatók.

A távolabbi jövőben így egy szép helyen állhat össze az életrajzok gyűjteményéből. Szükségememek látszik, hogy Bajai híres-nevezet, már nem élő nagyjainak emlékére ezal is megőrizsük.

1. ATANACKOVICS BOGODÓJ ügyvéd, író, a szarv bogantásuk próza művelője (1826-1858)
2. ÁGOSTON VENCEL festőművész-tanár (1895-1946)
3. BALASSA JÓZSEF nyelvutód (1864-1945)
4. BARTSCH SAMU biológus, zoológus, iskolaisgató (1845-1895)
5. BAYER JÓZSEF tudalom és színháztörténész (1851-1919)
6. BÁLDY BALENT Kossuth-díjas közneveléstudós (1896-1971)
7. BECK KÁROLY német-osztrák költő (1817-1879)
8. BELLOSITS BALENT etnográfus, iskolaisgató (1867-1916)
9. BERNHART SÁNDOR polgármester (1869-1984)
10. BIRÓ LAJOS obélai geológus professzor (1929-1993)
11. CZINPUSZ FERENC tanár, ügyvéd, iskolaisgató íg., tanfolygató (1827-1901)

12. CSEREMÁK MIHÁLY homód szered (1863-1915)
13. DEZSŐ ALAJOS karikatúrista (1888-1964)
14. DONÁTH GYULA orvosprofesszor (1849-1944)
15. ERNST JENŐ kétszeres Kossuth-díjas biológus (1895-1981)
16. ID. ÉBER SÁNDOR festőművész-tanár (1878-1947)
17. IFJ. ÉBER SÁNDOR festőművész-tanár (1909-1985)
18. FELEKONYÉ MUNRÁCSY FLÓRA színművész (1836-1906)
19. FIALLA LAJOS orvosprofesszor (1831-1911)
20. GHRG GYÖRGY pécsi püspök (1793-1868)
21. GONDOS LÁSZLÓ filozófus (1903-1962)
22. HELLER RICHÁRD iskolaisgató ígató (1859-1930)
23. DR. JURAY KÁROLY orvos (1852-1929)
24. KETTES HENRIK szociálművész, zenészművész (1848-1883)
25. KLEBL JÓZSEF festőművész (1795-1870)
26. KOHN SÁMUEL budapesti írástíri (1841-1920)
27. KOMOR ISTVÁN statisztikaisgató, rendező (1926-1974)
28. KUN IMRE hangversenyrendező (1892-1977)
29. LATTINOVICS GÁBOR címzetes püspök, országgyűlési képviselő (1825-1897)
30. LIGÁNY DEZSŐ iskolaisgató ígató (1883-1946)
31. MISKOLCZY DEZSŐ orvosprofesszor (1894-1978)
32. PUKRÁS KLÁRA festőművész-tanár (1911-1951)
33. RÁBI BÉLA amatőr színjátékos (1907-1968)
34. RÓZSA-VÖLGYI MÁRK hegedűvirtuóz, zenészművész (1789-1848)
35. SCHULOFF LIPÓT utillagás (1847-1921)
36. SZÉCHENYI LENKE gobletművész (1936-1993)

37. SZOMMER GÉZA

iparművész
(1878-1965)
38. TELCS EDE
szobrászművész
(1872-1948)
39. VUYIT JOAKIM
fró, a szerb azajlítás megalkotója
(1772-1847)
40. EWINTRÄGER ADOLF
festőművész-tanár
(1927-1987)

Weininger

1. ALBERT ANDOR

szobrászművész
(Baja, 1876-Győr, 1930.L.)
2. DR. ALFÖLDY DÉNES
gyógyorvos, ügyész
(Baja, 1844-Temesvár, 1917)
3. DR. ALFÖLDI JÓZSEF
orvos
(Baja, 1894-Baja, 1944)
4. ALLAGA GÉZA
gyónok és címbalansművész, zeneszerző
(Görcs, 1841-Baja, 1913)
5. AMLER AVTAL
a tanítóképzés igazgatója, tanár
(Szecskó, 1868-Baja, 1928)
6. DR. ASZLÓS IMRE
szemesorvos
(Hajdúháza, 1897-Baja, 1973)
7. BACSÓ JÁNOS
újságíró
(Baja, 1919-Budapest, 1960)
8. BAJAI BRNÓ
újságíró, rajztanár, szerkesztő
(Baja, 1921-Budapest, 1993)
9. BAJAY PÉTER
"az öreg kuruc"
55 éven át Baja törvényhatóság bizottság-
nak tagja
(Baja, 1842-Baja, 1931)
10. BALOGH S. KÁROLY
festőművész-tanár
(Sókház, 1889-Baja, 1960)
11. BÁLDY FLÓRA
tanító, néprajzkutató
(Baja, 1901-Baja, 1982)
12. BECK HUGÓ
jegyző, író
(Baja, 1843-Budapest ?)
13. BECK /WILLY/ VILMOS
festőművész, karikatúra rajzoló, lapszerkesz-
tő
(Baja, 1824-Budapest, 1872)
14. BEUDE IMRE
hitvalló, író, nyitrai megyés püspök
(Baja, 1824-Nyitra, 1904)
15. BERÉNYI DÁNIEL
címzetes apát, egyházi közéleti személynég,
gimnáziumi tanár
(Baja, 1835-Baja, 1895)
16. BIRINTI JÓZSEF
tanító, költő
(Bajó, 1857-Szentendre, 1984)
17. BODROGHY KÁROLY
remeteanár
(Baja, 1851-?)
18. BODROGI LAJOS
tanár, tanügyi és székfő, közigazgató
(Baja, 1849-Budapest, 1926)
19. DR. BOGDANOVICS LUCIÁN
gőrgökéleti metropolita, kanonokai püspök
(Baja, 1867-Gösten, 1913)
20. BOKOR MALVIN
író
(Baja, 1890-Budapest, 1950)

21. BORSAY JENŐ

sógdéjegyző, helytörténész
(Zombor, 1872-Baja, 1939)
22. PROF. DR. BÜRG STE
Hooros, közhatalmagzó
(Sziged, 1895-Baja, 1956)
23. CZIKÉ JÁNOS
református lelkész, tanító, szőlészeti szakíró
(Baja, 1813-Baja, 1873)
24. CSANÁDY ISTVÁN
tanár, országos híró gyorsíró
(Baja, 1833-Buda, 1867)
25. CSILLICH LUKÁCS
ferenczrendi előzáró, teológiai tanár, író
(Baja, 1707-Baja, 1771)
26. CSOKOR JÓVÁN
jegyző, tanár, teológus, író
(Baja, 1810-Károly, 1871)
27. DR. CSÖRSZ KÁROLY
orvos, humánegyetikus
(Bécs, 1892-Baja, 1935)
28. CSUFOR GYULA
tanár, jegyző, költő, író
(Baja, 1839-Óbuda ?)
29. DECSY GÉZA
tanár, költő, pedagógiai szakíró, humorista
(Baja, 1850-Arád ?)
30. DR. DITELJÁN ISTVÁN
pap, songora és orgonaművész, zeneszerző
(Baja, 1880-Novák, 1994)
31. D. DÖMÖTÖR PÁL
egyedlő, költő, író
(Únasszentgyörgy, 1770-Baja, 1847)
32. IPI. DÖMÖTÖR PÁL
egyedlő, költő, műfordító
(Baja, 1844-Zombor 1923)
33. DR. IRISZ FERENC
tanár, író
(Baja, 1863-Kalocsa ?)
34. ERDŐDI MÁNIEL JÓZSEF
benes tanár, költő
(Baja, 1844-Nagykikinda, 1893)
35. FALUSY ISTVÁN
tanár, író
(Baja, 1842-?)
36. FERETE JÓZSEF
gimnáziumi tanár, író
(Baja, 1833-Buda ?)
37. FELVIDÉKI ISTVÁN
költő, lapszerkesztő, hálfészeti szakíró
(Hercegszénó, 1921-Baja, 1985)
38. FENYŐ A. ENDRE
festőművész, képművészeti kritikus
(Baja, 1904-Budapest, 1971)
39. FERENCZY JÓZSEF
irodalomtörténész, egyetemi tanár, író
(Baja, 1855-Budapest, 1928)
40. FODOR KÁROLY
újságíró, lapszerkesztő
(Baja, 1874-Baja, 1939)
41. FRANKOVSEKY ADRIENNE (DRSBÓNÉ)
grafikus
(Baja, 1894-Budapest, 1953)
42. FÜREDI (PUKLI) FERENC, ALBIN
tanár, író
(Baja, 1848-Budapest, ?)
43. GAÁL PÉTER
egyedlő, 48-as honvéd-lapítány, politikus, gaz-
dász
(Balatonszőlős, 1823-Baja, 1903)
44. DR. GAJDÓCSI ISTVÁN
jegyző, gazdálkodó, szövetkezeti, járási, véro-
si, majd megyei elnök
(Baja, 1924-Kecskemét, 1989)
45. GÁSPÁR JÁNOS
festőművész-tanár
(Selmecbánya, 1874-Baja, 1947)

46. DR. GRAUAG ÁRMIN

orvos, belgyógyász
(Baja, 1893-? 1944)
47. DR. HAUSER MÓR
Baja első polgármestere, jogász
(? k. 1839-Oroszlán, 1911)
48. HEKINGER ISTVÁN
gimnáziumi tanár, pedagógiai szakíró
(Baja, 1849-Pécs ?)
49. HENGL ADOLF
gazdasági, tanító, zenepedagógus
(Baja, 1827-Baja, 1890)
50. HERR GYÖRGY
tanár, karizma, zeneszerző
(Nagybecskerek, 1888-Baja, 1960)
51. HÓDSÁGHY BÉLA
tanár, költő, műfordító
(1864-1869-Baja, 1956)
52. JAKOBSEY KÁROLY
festőművész
(Kula, 1826-Budapest, 1891)
53. JELKY ANDRÁS
utazó, földrajzi komolytanácsos
(Baja, 1738-Buda, 1783)
54. KARDOS GYULA
festőművész
(Baja, 1857-Monte Carlo, 1908)
55. KARIG EMIL
senatár
(Bazin, 1883-Baja, 1948)
56. DR. KÁRPÁTI ISTVÁN
biológus, természetvédő
(Baja, 1924-Krakkó, 1989)
57. KISEMÉN GÉZA
kereskedelmi iskolai tanár, földrajzi szakíró
(Baja, 1854-?)
58. KERMÉNY SIMON
tanító, újságíró, festőművész
(Szachbák, 1884-Bátaszék, 1944)
59. KEMPELEN GYÖZÖNÉ TÓTHI RIZA
író
(Baja, 1832-Jászberény, 1856)
60. KERESZTESI DRÁK JÁNOS
hadmérnök, uradalmi jószágfelügyelő, utazó
(Nagykálló, 1754-Baja, 1832)
61. KLAMARIK JÁNOS
tanár, újságíró
(Loson, 1832-Szentercebbánya, 1898)
62. KNÉZY PÁL
városi főmérnök
(Hódmező, 1908-Baja, 1978)
63. KOCRA LAJOS
artista, olajkésűrajzoló
(Baja, ?-Baja, 1928)
64. KODÁLY ZOLTÁNNÉ, SÁNDOR
(SCHLESINGER) EMMA
zeneszerző
(Baja, 1863-Budapest, 1958)
65. KOLLÁR GYÖZÖ
jogi doktor, közigazgató, író
(Baja, 1862-?)
66. KOLMÁR JÓZSEF
tanár, író, újságíró
(Ményverő-pusztá, 1820-Pozsony, 1893)
67. KOSZTA ISTVÁN
református lelkész, író, helytörténész
(Marosvásárhely, 1911-Leszény, 1996)
68. KORINIS ARANKA /MOLNÁR GYULÁNÉ/
költő
(Baja, 1878-Budapest, 1943)
69. KÖZEGI KÁROLY
felfaló
(Baja, 1858-?)
70. KRÍKOVSEKY VINCE
tiszviselő, költő
(Baja, 1883-Baja, 1972)

71. KUBINSZKY MIHÁLY
teológiai doktor, kolozsi kanonok, pápai
preláts, f. püspök
(Dunaszaga), 1824-Baja, 1881)

72. DR. LEMBERGER ÁRMIN
ágyvéd, ír. műfordító
(Baja, 1856-Baja, 1934)

73. LOÓSZ ZSIGMOND
ágyvéd, az utolsó bajai főbíró, közele
(Baja, 1830-Baja, 1908)

74. LÓRÁNT/LICHTER/LÁZLÓ
költő, ír. újságíró
(Baja, 1905-Bécs, 1965)

75. LOVAS ANDOR
tanító, főiskolai tanár, szeszszervező, karnagy
(Baja, 1890-Baja, 1954)

76. MADARÁSZ FLÓRIS
ciszterci pap, ír. irodalomtörténész
(Nádásd, ? - Ladány, 1872)

77. MAGYAR PÁL
teológiai tanár, csemesvári kanonok, ír. lap-
szerkesztő
(Baja, 1857 - ?)

78. MAJOR MÁTÉ
építész, egyetemi tanár, akadémikus, Ybl és
Kossuth-díjas, Bajai díszpolgára
(Baja, 1904-Budapest, 1986)

79. MALCSINER BÉLA
zeneszerző
(Baja, 1902 - ?)

80. DR. MARGALITS EDE
tanár, egyetemi tanár, irodalomtörténész
(Zágráb, 1849-Budapest, 1940)

81. MELLÉS BÉLA
hegedűművész
(Baja, 1891-Budapest, 1939)

82. MÉSZÁROS LÁZÁR
48-as hadgyermintester, akadémiai tag
(Baja, 1796-Bwywood, 1858)

83. MILLASIN VILMOS
jogi doktor, ír. írói álneven Ördög Róbert
(Baja, 1842 - ?)

84. MISKOLCZEY FERENC
festőművész-tanár, Bajai díszpolgára
(Váó, 1899-Baja, 1994)

85. MISKOLCZEY LÁZLÓ
Kossuth-díjas építész
(Baja, 1900-New York, 1974)

86. DR. NABCHER SIMON
teológus, berlini főbíró
(Liptószentmiklós, 1841-Baja, 1901)

87. NÉMETHI IGNYÁC
szeszszervező, színházi karnagy
(Baja, 1865-Baja, 1937)

88. NAGY ANDRÁS
városi főbíró
(Budapest, 1898-Baja, 1979)

89. NAGY ISTVÁN
festőművész
(Cafkonizsánt, 1873-Baja, 1937)

90. NOVÁK LAJOS
festőművész
(Baja, 1927-Dénes, 1989)

91. PÁRICHS JÁNOS
huszárhajlény, költő
(Baja, 1771-Baja, 1849)

92. FERLES BARUCH ASER
talmudtudós
(? 1789-Baja, 1837)

93. DR. FERLESZ JÓZSEF
 müncheni főbíró
(Baja, 1835-München, 1894)

94. PETROVICS DEMETER
szobrászművész
(Baja, 1799-Bécs, 1854)

95. PÉTERVÁRY ISTVÁN
színházi rendező, színházigazgató
(Baja, 1929-Budapest, 1983)

96. PIUKOVICS SÁNDOR
bölcsészeti doktor, ír. gimnáziumi tanár
(Baja, 1880-Újvidék, ?)

97. POPOVICS DÖMÖTÖR
ágyvéd, költő
(Baja, 1841-Budapest, 1886)

98. RAICS ISTVÁN
zongoraművész, szeszszervező, műfordító
(Baja, 1912-Budapest, 1986)

99. DR. RAJK ALADÁR
jogász, Baja országyűlései képviselője, lap-
szerkesztő
(Baja, 1871-Baja, 1915)

100. DR. RICHNOVSZKY ANDOR
biológus, tanár
(Szencbathely, 1932-Szeged, 1993)

101. RUDNAY GYULA
festőművész, Kossuth-díjas, kiváló művész
(Pécs, 1878-Budapest, 1957)

102. RUPPERT ANTAL
tanár, ír. (írói álneve Vörtes)
(Baja, 1856 - ?)

103. SALLAI ISTVÁN
könyvtárustudós
(Baja, 1911-Budapest, 1979)

104. SZÉK JÓZSEF
városi jegyző, gazdasági útkéző
(Baja, 1848 - ?)

105. SERBESS LÁZLÓ
hírlapíró
(Baja, 1875-Budapest, ?)

106. SCINNYZSBER FERENC
tábornok, hadgyermintester
(Baja, 1867-Budapest, 1944)

107. SZARVAS GÁBOR
nyelvész
(Ada, 1832-Budapest, 1895)

108. SEVENTGÁLI/KELLNER/ANTAL
mérnök, világgutató
(Baja, 1868-Budapest, 1945)

109. SZENTKÉTY PÁL
költő, műfordító, helytörténész
(Baja, 1889-Budapest, 1957)

110. SZONMBER ANTAL
jogász, miniszteri tanácsos, színművész
(Baja, 1847-Budapest, ?)

111. TÁBORI RÓBERT
ír. (főszármás, 1855-Budapest, 1906)

112. TÁNCOS GÁBOR
tanár, fővezér, a Petőfi Kör titkára
(Baja, 1928-Budapest, 1979)

113. TÍMÁR SZANISZLÓ
ír. újságíró (írói álneve: Tom)
(Baja, 1859-Budapest, 1917)

114. DR. TORJAI ÁNYOS
ciszterci tanár, iskolaigazgató, irodalomtör-
ténész, ír. (Leőgömböz, 1879-Baja, 1938)

115. TÓTH BÉLA
hírlapíró
(Budapest, 1857-Budapest, 1907)

116. TÓTH KÁLMÁN
költő, Baja országyűlései képviselője
(Baja, 1831-Budapest, 1881)

117. TÖRRI ANTAL
pénzügyi tanácsos, társasíró
(Baja, 1854 - ?)

118. TÖRRI ISTVÁN
tábornok, szabadságharcos
(Baja, 1825-Budapest, 1908)

119. DR. TÖRRI LAJOS
tanár, pedagógiai szakíró
(Baja, ? - ?)

120. UDVARDI/HECKENSHOFFER/LÁZÁR
tanár, iskolaigazgató
(Baja, 1890-Baja, 1966)

ÚJ KÉPESLAPOK BAJÁRÓL

Nem kevesebb, mint 15-féle különböz-
ző képeslap jelent most meg egyszerre
vérocsunk szépségét, hangultságát
hirdetve. A felvételeket Pump Károly
készítette.

Egy részük (7 kép) már ismerős, hi-
szesen láthatók nagyobb formátumban
is a fotóművész bajai falinaptárának
lapján (1995 és 1996). A többin egy-
aránt szerepelnek épületbelsőik (Szent
Antal templom, Városi Könyvtár),
újabb bajai épületek (Magyarországi
Németek Általános Művelődési Köz-
pontja, Sugovica Hotel), illetve a mo-
zalka lapokon további épületek,
műemlékek kisméretű képei és terek
(Tóth Kálmán tér és a város főtere
madártávlatból).

Schmidt Antal

BAJAI HONPOLGÁR

Magyarországi Németek Országos Szövetsége
100. évfolyam, 1995. évi kiadás

Független Város- és Környezetvédelő Lap
Megjelenik minden hónap
első napján

Felolós szerkesztők:
GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke:
Bánati Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Bálint László, Dr. Dániel Ágnes, Jász Anikó,
Károcsi Bóla, Dr. Laki Ferenc, Sáros József,
Dr. Solymos Elek, Schmidt Antal,
Dr. Vajtai István

Kiadja a Bajai Honpolgár Alapítvány
Postacím: 6500 Baja, Olgyáyi Imre u. 14.
Az alapítvány számlavezető bankja:
OTP Kereskedelmi Bank Rt. Bajai Filéja
25998016

Bajai Honpolgár Alapítvány: 599-3011-1

Nyomdai munkák:

BAJAPRESS Kft.

Baja, Petőfi S. u. 4. Tel.: 79/322-241

LAPALAPÍTÓ: ÚJVÁROSI ÁLMIK

KÉZIRATOT, PÉNYKÉPET NEM ÖRZUNK
MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

Bánati Tibor